

3 KRONIKA7I

2023

IZ ZGODOVINE ILIRSKE BISTRICE

71
2023

KRONIKA

kronika.zzds.si/kronika

Iz zgodovine Ilirske Bistrice

Uredil Miha Preinfalk

IZDAJA ZVEZA ZGODOVINSKIH DRUŠTEV SLOVENIJE

<https://zzds.si>

Kronika 2023, letnik 71, številka 3 – Iz zgodovine Ilirske Bistrice

Odgovorni urednik/ Managing editor:

dr. Miha Preinfalk (Ljubljana)

Tehnična urednica/ Technical editor:

mag. Barbara Šterbenc Svetina (Ljubljana)

Uredniški odbor/ Editorial board:

mag. Sonja Anžič-Kemper (Pforzheim, Nemčija), dr. Aleš Gabrič (Ljubljana),
dr. Stane Granda (Ljubljana), dr. Katarina Keber (Ljubljana), dr. Miha Kosi (Ljubljana),
dr. Harald Krahwinkler (Celovec), Irena Lačen Benedičič (Jesenice),
dr. Tomaž Lazar (Ljubljana), dr. Hrvoje Petrić (Zagreb), dr. Vlasta Stavbar (Maribor),
dr. Imre Szilágy (Budimpešta) in dr. Nadja Terčon (Piran)

Za znanstveno korektnost člankov odgovarjajo avtorji.

© Kronika

Redakcija te številke je bila zaključena:

20. oktobra 2023

Naslednja številka izide/ Next issue:

februar/ February 2024

Prevodi povzetkov/ Translations of Summaries:

Manca Gašperšič - angleščina (English)

Lektoriranje/ Language Editor:

Rok Janežič

Uredništvo in uprava/ Address of the editorial board:

Zgodovinski inštitut Milka Kosa ZRC SAZU / Milko Kos Historical Institute at ZRC SAZU
Novi trg 2, SI-1000 Ljubljana

Letna naročnina/ Annual subscription:

za posameznike/ Individuals 25,00 EUR

za študente in upokojene/ Students and Pensioners 18,00 EUR

za ustanove/ Institutions 30,00 EUR

Cena te številke v prosti prodaji/ Single issue 20,00 EUR

Izdajatelj/ Publisher:

Zveza zgodovinskih društev Slovenije

Aškerčeva cesta 2

SI-1000 Ljubljana

Transakcijski račun/ Bank Account:

Zveza zgodovinskih društev Slovenije 02010-0012083935

Sofinancirajo/ Financially supported by:

Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije/ Slovenian Research Agency
ZRC SAZU, Zgodovinski inštitut Milka Kosa/ ZRC SAZU, Milko Kos Historical Institute

Izid te številke je finančno podprla tudi:

Občina Ilirska Bistrica

OBČINA
ILIRSKA
BISTRICA

Računalniški prelom/ Typesetting:

Medit d.o.o.

Tisk/ Printed by:

Fotolito Dolenc d.o.o.

Naklada/ Print run:

420 izvodov/ copies

Revija Kronika je vključena v podatkovno bazo/ Kronika is indexed in:

Scopus; Historical Abstracts, ABC-CLIO; MLA International Bibliography; PubMed; ERIH Plus; Bibliography of the History of Art.

Na naslovni strani/ Front cover: Ilirska Bistrica v 70. letih 20. stoletja. Pogled na stavbe današnjega sodišča, banke, občine in pošte / Ilirska Bistrica in the 1970s. View of the buildings of today's courthouse, bank, municipality and post office (hrani /kept by: Knjižnica Makse Samsa Ilirska Bistrica).

Na zadnji strani/ Back cover: Vitraž na Gregorčičevi 15 v Ilirski Bistrici z grbom Ilirske Bistrice ter zastavami Avstro-Ogrske in Avstrijskega primorja, domnevno 70. leta 19. stoletja. Heraldčne barve niso povsem točne. / Stained glass window at 15 Gregorčičeva Street in Ilirska Bistrica with the coat of arms of Ilirska Bistrica and the flags of the Austro-Hungarian Empire and the Austrian Littoral, presumably from the 1870s. Heraldic colours are not entirely accurate (foto / Photo: Marjan Krebelj).

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

94(497.4Ilirska Bistrica)(082)

IZ zgodovine Ilirske Bistrice / uredil Miha Preinfalk ; [prevodi povzetkov Manca Gašperšič - angleščina]. - Ljubljana : Zveza zgodovinskih društev Slovenije, 2023. - (Kronika, ISSN 0023-4923 ; letn. 71, št. 3)

ISBN 978-961-6777-32-2
COBISS.SI-ID 169613571

KAZALO

Razprave

Miha Preinfalk:	Ilirska Bistrica – dva kraja, ena zgodovina 445
	Ilirska Bistrica. Two places, one history 447
Boris Golec:	Kdaj in zakaj je bilo Trnovo trg 449
Vanja Kočever:	Kužna epidemija leta 1631 na Kranjskem in njena razširjenost ob zgornjem toku reke Reke 471
Vanja Kočever:	Trnovsko župnišče kot prenočišče cesarja Karla VI. na potovanju ob dednih poklonitvah notranjeavstrijskih dežel leta 1728 489
Damir Tulić, Mario Pintarić:	Altaristička i kiparska oprema župne crkve svetog Petra u Ilirskoj Bistrici 519
Igor Gardelin:	Plemiška rodbina Porcia in zapuščina Hanibala Alfonza kneza Porcia na gradu Prem 535
Boris Golec:	Dvorec Trnovo – tri razrešene neznanke: nastanek, izginotje in lokacija 561
Boris Golec:	Skladatelj Fran Gerbič in Trnovo pri Ilirski Bistrici 575
Aneja Rože:	Spominska obeležja Dragotinu Ketteju od pesnikov smrti do stote obletnice njegovega rojstva.....591
Bogdan Kolar:	Začetki ustanove notredamskih sester v Trnovem 611
Nejc Bratina:	Delovanje telovadnega odseka Orel na Ilirskobistriškem 623
Emilija Kastelic:	Arhitektura občine Ilirska Bistrica in okolice v obdobju fašizma 631
Eda Belingar:	Načrtovanje palače nekdanje Hranilnice (Cassa di Risparmio) v Ilirski Bistrici 643
Urška Godina:	Sakralna umetnost Toneta Kralja na Primorskem. Umetniška dela v cerkvah na Ilirskobistriškem 657
Irena Uršič:	Možje in fantje z Ilirskobistriškega v italijanski vojaški suknji. Med imeni pobeglih in mrtvih ter spomini preživelih 679
Klemen Kocjančič:	Vojaške operacije v času nemške okupacije Ilirske Bistrice in okolice med drugo svetovno vojno.....703
Denis Cerkvenik:	Zaključni boji v okolici Ilirske Bistrice ob koncu druge svetovne vojne.....717
Tjaša Jakop:	Opis govora vasi Jelšane.....727

Jubilej

Vojko Čeligoj, raziskovalec ilirskobistriških korenin in skozi desetletja kronist bistriškega vsakdana s fotografskim aparatom v roki (<i>Dragica Jaksetič</i>) 735
--

Ocene in poročila

Janez Bilc: Kronika fare trnovske na Notranjskem (<i>Bogdan Kolar</i>).....	737
Vlasta Beltram: Svet med Snežnikom in Slavnikom med drugo svetovno vojno (<i>Klemen Kocjančič</i>)	738

Igor Gardelinmag. zgod., Dolnja Bitnja 1, SI-6255 Prem
E-pošta: igor.gardelin@gmail.com

Plemiška rodbina Porcia in zapuščina Hanibala Alfonza kneza Porcia na gradu Prem

IZVLEČEK

Člani izvorno furlanske rodbine Porcia so na prehodu iz 16. v 17. stoletje stopili v službo habsburških vladarjev. S porokami v plemiški rodbini Lamberg in Raunach so pridobili gospostvi Senožeče in Prem na Kranjskem ter si s tem utrdili položaj za karierni vzpon v Habsburški monarhiji. Njihovo zvesto služenje je bilo nagrajeno leta 1662, ko je cesar Leopold I. svojega prvega ministra ter nekdanjega vzgojitelja Janeza Ferdinanda grofa Porcia povzdignil v knežji stan. Na združenem gospostvu Prem in Senožeče se je zvrstilo petnajst knezov iz rodbine Porcia, vse do leta 1906, ko se je s prodajo posesti po 300 letih končala prisotnost te plemiške rodbine na Kranjskem. Eden znamenitejših članov rodbine je bil Hanibal Alfonz knez Porcia (1679–1738), čigar zapuščinski inventar iz leta 1740 predstavlja edinstven vpogled v popis stanja in premičnin v prostorih gradu Prem v času gospodovanja rodbine Porcia.

KLJUČNE BESEDE

gospostvo Prem, plemstvo, knezi Porcia, Prem, zapuščinski inventarji, genealogija

ABSTRACT

THE NOBLE PORCIA FAMILY AND THE LEGACY OF HANNIBAL ALPHONS PRINCE OF PORCIA AT PREM CASTLE

At the turn of the seventeenth century, the members of the originally Friulian Porcia family entered the service of the Habsburg rulers. By marrying into the noble families of Lamberg and Raunach, they came into the possession of the seigniories of Senožeče and Prem in Carniola, thus fortifying their position for a career ascension in the Habsburg monarchy. Their loyal service was rewarded in 1662, when Emperor Leopold I raised his first minister and former tutor, Johann Ferdinand Count von Porcia, to the rank of prince. The unified seigniorship of Prem and Senožeče passed through the ownership of fifteen princes of Porcia until 1906, when the family sold its estate, thus ending its three-hundred-years-long presence in Carniola. One of its most famous members was Hannibal Alphons Prince of Porcia (1679–1738), whose probate inventory from 1740 provides a unique insight into the room-by-room inventory of the condition and movable property of Prem Castle during the period when it was in the hands of the Porcia family.

KEY WORDS

Prem seigniorship, nobility, Princes of Porcia, Prem, probate inventories, genealogy

Uvod

Grad Prem, ki se dviga na vzpetini nad reko Reko ter je viden z glavne ceste med Postojno in Reko, je ena najmarkantnejših kulturnih znamenitosti v Občini Ilirska Bistrica. V osnovi je srednjeveška utrdba, ki naj bi nastala na starejših, rimskih temeljih. V srednjem veku so tam gospodovali Devinski in njihovi nasledniki Walsejski, nato je bil v posesti rodbin Oberburg in Raunach, v novem veku pa sta tako grad Prem kot gospodstvo za tri stoletja pripadla znameniti rodbini Porcia.¹ O tej rodbini do sedaj še ni bilo narejene poglobljene raziskave v slovenskem jeziku. To belo liso bo poskušal do določene mere zapolniti pričujoči članek, ki bo predstavil člane rodbine Porcia, lastnike gradu in gospodstva Prem. Obenem bo v ospredje postavil enega zanimivejših premskih gospodov, Hanibala Alfonza kneza Porcia (1679–1738) ter odstrl pogled v zapise o njegovem premoženju, ki ga je po smrti zapustil na gradu Prem.

Na kratko o izvoru rodbine Porcia

»PORTIA aut PORCIA, EX SANGVINE REGUM TROIANORUM ET SICAMBRORUM PROGENITUS« je napis, ki stoji pod veličastnim, s knežjim klobukom okrašenim grbom rodbine Porcia v gradu v Špitalu na Koroškem in je bil postavljen v času gospodovanja Hanibala Alfonza kneza Porcia v

Grb knezov Porcia v notranjem dvorišču gradu Porcia v mestu Špital ob Dravi na Koroškem (Wikipedia).

začetku 18. stoletja.² Grb rodbine, ki je skozi stoletja ostal enak, je bil moder ščit z zlato glavo in v njem šest zlatih lilij (3, 2, 1).³ Napis v Špitalu namiguje na domnevni izvor rodbine, katere korenine naj bi segale vse do trojanskih in sikambrijskih kraljev, njihov legendarni prednik, vojskovodja Armann, pa naj bi se za oglejskega patriarha v 5. stoletju bojeval celo proti hunskega kralju Atili.⁴ Po drugih virih naj bi izhajali iz rodbine grofov Purtillis, ki je od 5. stoletja dalje posedovala posesti v Furlaniji.⁵

Listinsko je dokazano, da je rodbina že v letih 1181 in 1198 imela v lasti grofije Porcia, Prata, Brugnara in Ceneda na območju Furlanije.⁶ Sredi 12. stoletja se omenja Vecelletus grof Prata in Porcia, vojskovodja v službi oglejskega patriarha. Njegova sinova Gabriel da Prata ter Federico di Porcia sta si leta 1214 razdelila očetovo dediščino in ustvarila linijo, imenovani po svojih gradovih.⁷ Federicova vnuka pa sta si v 13. stoletju razdelila dediščino rodbine Porcia. Artico di Porcia je utemeljil linijo Porcia di Sopra, njegov brat Gabriele pa linijo Porcia di Sotto.⁸ Leta 1369 naj bi grofoma Bianchinu in Lodovicu Porcia, naslednikoma Gabriela iz linije Porcia di Sotto, cesar Karel IV. podelil »veliki palatinat«, to je posebne privilegije, kot sta pravica do podeljevanja plemstva (*concedimus licentiam, et auctoritatem, ut possitis ignobiles quoslibet nobilitare*) in pravica do legitimacije nezakonskih otrok (... *possitis ac singulos naturales bastardos, spurios et damnatos coitu procreatos... ad omnia jura legitima restituere*).⁹ Po osvojitvi in prihodu Beneške republike na območje Furlanije leta 1420 je rodbina Porcia postala zvesta republiki sv. Marka.¹⁰ Člani linije Porcia di Sopra so si v naslednjih stoletjih gradili kariere tudi pod Benečani; med njimi velja izpostaviti kapitana Beneške republike Silvia grofa Porcia (1526–1603), ki se je leta 1571 proslavil kot vojni junak v pomorski bitki pri Lepantu na strani Svete lige proti floti Osmanskega imperija.¹¹ Člani linije Porcia di Sotto pa so se odločili, da bodo svoja finančna sredstva vložili drugod ter priložnosti poiskali v deželah Svetega rimskega cesarstva in na dvorih habsburških vladarjev.¹²

² Probszt-Ohstorff, *Die Porcia*, str. 150.

³ Beckh-Widmanstetter, Ueber Archive in Kärnten (1883), str. CXXVII.

⁴ Vidmar, Rodovnik Auerspergov, str. 253.

⁵ *Illyrisches Blatt*, 28. 7. 1838.

⁶ J. Siebmachers *grosses und allgemeines Wappenbuch*, str. 222; *Gotthaischer genealogischer Hofkalender* (1900), str. 415–416.

⁷ Beckh-Widmanstetter, Ueber Archive in Kärnten (1883), str. CXXXVI.

⁸ Beckh-Widmanstetter, Ueber Archive in Kärnten (1883), str. CXXXVI; Imperio, Elenco, str. 148–149.

⁹ J. Siebmachers *grosses und allgemeines Wappenbuch*, str. 222; Imperio, *Presentazione*, str. 6–7.

¹⁰ Santon, *Al servizio*, str. 26–28.

¹¹ Probszt-Ohstorff, *Die Porcia*, str. 103–109.

¹² Santon, *Al servizio*, str. 28.

¹ Več o zgodovini kraja in gradu Prem gl. Golec, Senožeče in Prem, str. 365–384; Jakič, *Vsi slovenski gradovi*, str. 260–261; Kosi, *Boj za prebode*, str. 379–444; Kosi, *Spopad za prebode*; Lannes, *Il castello di Primano*; Sapač, *Grajske stavbe* 19, str. 108–133; Sapač, *Srednjeveška gradbena zgodovina*, str. 439–476; Smole, *Graščine*, str. 387–388; Valvasor, *Die Ehre*, XI, str. 38–40.

Rodbina Porcia v habsburških deželah in na Kranjskem

Začetnik »avstrijske« veje rodbine Porcia je bil **Hermes grof Porcia (ok. 1550–1608)**.¹³ Leta 1571 je s poroko z Magdaleno baronico Lamberg, hčerjo pokojnega Hansa barona Lamberga z Örtneka in Ottensteina ter Justine roj. grofice Lodron,¹⁴ za dobrih 300 let utrdil položaj svoje rodbine v habsburških deželah oziroma Svetem rimskem cesarstvu. Iz tega zakona so izhajali vsi potomci rodbine Porcia, ki so gospodovali na Kranjskem. S priženitvijo med kranjsko plemstvo je Hermes s soprogino dediščino pridobil gospostvo Senožee na Krasu oziroma Kranjskem, ki je pomenilo odskočno točko za dvig statusa in karierno napredovanje rodbine. Njegova tašča Justina pl. Lodron, ki je po imenjski knjigi za Kranjsko vsaj od leta 1575 razpolagala s posestvom Hansa barona Lamberga na Krasu, je namreč v oporoki z dne 28. avgusta 1598 vse svoje premoženje, vključno s Senožecami, zapustila hčeri oziroma zetu. V imenjski knjigi tako že leta 1600 najdemo zapis, da Hermes Porcia in njegova žena Magdalena upravljata s tem posestvom.¹⁵ Gospostvo Senožee je rodbina obdržala v posesti vse do leta 1906.¹⁶ Hermes je okoli leta 1590 opravljal funkcijo komornika na dvoru nadvojvode Karla II. Habsburškega, ki je v Notranji Avstriji vladal v letih 1564–1590.¹⁷ Leta 1605 je bil Hermes v funkciji predstavnika notranjeavstrijske vlade pri Beneški republiki. Malo pred smrtjo je z oporoko ustanovil prvi premoženjski fidejkomis rodbine Porcia.¹⁸

Hermesov naslednik je bil njegov sin **Janez Sforza grof Porcia (ok. 1576–1639)**,¹⁹ ki je tako kot oče opravljal pomembne funkcije. Leta 1603 je postal komornik notranjeavstrijskega nadvojvode Ferdinanda, kasnejšega cesarja Ferdinanda II. Leta 1605 je bil imenovan za notranjeavstrijskega predstavnika v Benetkah. Leta 1608 je postal vitez reda sv. Jakoba, nato je opravljal funkcijo poslanika na dvorih v Firencah, Pisi in Rimu, leta 1612 pa ga je nadvojvoda Ferdinand poslal na dvor kralja Filipa III. v Španijo. Med letoma 1610 in 1624 je grof Janez Sforza opravljal funkcijo glavarja Goriške grofije, torej tudi

Janez Sforza (ok. 1576–1639), prvi posestnik gradu in gospostva Prem iz rodbine Porcia. Detalj iz rodovnika, ki ga je leta 1677 izdelal Dominik Frančišek Kalin von Marienberg (kärnten.museum, Landesmuseum für Kärnten, Klagenfurt/Celovec).

v času vojne z Beneško republiko leta 1616.²⁰ Pomemben korak k dodatni utrditvi statusa rodbine na Kranjskem je pomenila njegova leta 1602 na Premu sklenjena zakonska zveza z Ano Marijo pl. Raunach, ki je kot doto v zakon prinesla gospostvo Prem.²¹ To gospostvo je imela rodbina Raunach v zakupu od leta 1508; Bernardin pl. Raunach je gospostvo namreč dobil kot nagrado, ko je pod njegovim poveljstvom cesarska vojska v istem letu z gradu Prem pregnala Benečane. Z omenjeno poroko je gospostvo v posest rodbine Porcia prešlo za naslednjih 300 let.²² V oporoki leta 1620 je grof Janez Sforza za svoja posestva na Kranjskem ustanovil fidejkomis z namenom, da pri dedovanju ne bi prišlo do delitve oziroma drobitve obeh gospostev (Senožee in Prem) ter da bi posest po načelu primogeniture ostala v rokah rodbine Porcia tudi za prihodnje rodove.²³

Najpomembnejši pripadnik rodbine Porcia je bil nedvomno sin in dedič Janeza Sforze in Ane Marije pl. Raunach, v Benetkah še kot grof rojeni **Janez Ferdinand knez Porcia (1605–1665)**.²⁴ Leta 1627 je

¹³ Naschenweng, *Der landständische Adel*, str. 135.

¹⁴ SI AS 204, Zbirka digitalnih posnetkov arhivskega gradiva, I. Listine knezov Auersperg, I/175 Poročna pogodba Porcia – Lamberg, 1571.04.24.

¹⁵ Santon, *Al servizio*, str. 29–30, 156; SI AS 173, Imenjska knjiga za Kranjsko, knjiga št. 4, Landbuch, Ab- und Zuschreibung aller Ständgülden 1546–1618, fol. 437–438.

¹⁶ SI AS 315, Deželna deska, zemljiškoknjžni vložki, knjiga 13, vložek 1295, Fideicommiss Herrschaft Senosetsch, list B, str. 113.

¹⁷ Probszt-Ohstorff, *Die Porcia*, str. 118; Sutter, Karl II., str. 240–241.

¹⁸ Beckh-Widmanstetter, Ueber Archive in Kärnten (1883), str. CXXXVII.

¹⁹ Naschenweng, *Der landständische Adel*, str. 135.

²⁰ Beckh-Widmanstetter, Ueber Archive in Kärnten (1883), str. CXXXVII.

²¹ Probszt-Ohstorff, *Die Porcia*, str. 123; Naschenweng, *Der landständische Adel*, str. 135.

²² Sapač, *Grajske stavbe* 19, str. 111.

²³ SI AS 315, Deželna deska, Q12 – 1, pepelnati kvatern, N12–N17.

²⁴ Naschenweng, *Der landständische Adel*, str. 135.

odkupil gospostvo Prem za 63.257 goldinarjev ter ga spremenil iz fevdne v alodialno rodbinsko posest.²⁵ Leta 1629 se je poročil z Ano Konkordijo Elizabeto baronico Auersperg, hčerjo barona Herbarda s Turjaka in Felicite baronice Kacijaner pl. Katzenstein. V zakonu se jima je rodilo pet otrok, sin Janez Karel ter štiri hčere, Marija Felicita, Margareta Magdalena, Ana Margareta in Marija Terezija. Po smrti prve žene se je leta 1642 v drugo poročil z Marijo Katarino grofico Althann, a z njo ni imel otrok. Tretjič se je poročil z Beatriko Benigno baronico Ričan, s katero je imel tri hčere, Frančiško Benigno, Marijano ter Izabelo Magdaleno.²⁶ Leta 1634 je postal notranjeavstrijski vladni svetnik, med letoma 1639 in 1647 pa je opravljal

Janez Ferdinand, prvi knez Porcia (1605–1665), vzgojitelj, vrhovni dvorni mojster in prvi minister cesarja Leopolda I. ter vitez zlatega runa (Universitätsbibliothek Leipzig, https://www.europeana.eu/item/783/item_PBWCEQIT4UPBOQ3XR-PAE4WGG74AQQPD2).

funkcijo deželnega upravitelja na Kranjskem.²⁷ Leta 1635 je skupaj z Janezom Filipom grofom Thurnom, Jurijem Baltazarjem pl. Raunachom in Andrejem Danijelom pl. Barbom z 20 konjeniki in 100 uskoki pri Šilentabru premagal 600 upornih kmetov. Padlo naj bi več kot 40 upornikov, 15 je bilo ujetih, ostali pa so se razbežali.²⁸ Grad Prem, ki je bil leta 1508, v času vojne Habsburžanov z Beneško republiko, požgan in nato zasilno popravljen, je bil v času Janeza Sforze in Janeza Ferdinanda temeljito obnovljen, o čemer priča letnica dokončanja 1645, vklesana na prekladi glavnega portala grajskega jedra.²⁹

Med letoma 1647 in 1652 je Janez Ferdinand opravljal funkcijo cesarskega veleposlanika v Benetkah.³⁰ Leta 1652 je kupil posestvo in grad Orehek pri Postojni, vendar ga je že leta 1655 prodal Janezu Antonu baronu Rossettiju.³¹ Leta 1652 je postal vrhovni dvorni mojster in vzgojitelj (*ajo*) nadvojvode Leopolda. Ta je bil leta 1658 izvoljen za cesarja Leopolda I., pri čemer je imel velike zasluge tudi Janez Ferdinand grof Porcia.³² Zaradi interesov Francije in protestantske Švedske Leopoldova izvolitev ni potekala gladko. Zato je Janez Ferdinand z vsemi naporji prek svoje diplomacije dosegel, da je pridobil podporo brandenburškega volilnega kneza Friderika Viljema, s tem da je zagovarjal avstrijsko pomoč združeni Poljski-Litvi in Brandenburg-Prusiji proti Švedski v drugi nordijski vojni (1655–1661). V tem zavezništvu je bil volilni knez Friderik Viljem na dobičku, saj je po sklenjenem miru leta 1660 pridobil priznano polno suverenost nad Prusijo.³³ V času vladavine cesarja Leopolda I. je Janez Ferdinand postal predsednik tajnega sveta in s tem cesarjev prvi minister. Leta 1657 ga je doletela čast, da mu je španski kralj Filip IV. podelil red zlatega runa. Njegov rival za vpliv na cesarskem dvoru na Dunaju je bil kranjski sodeželan in sorodnik njegove prve žene, Janez Vajkard grof in od leta 1653 knez Auersperg. Leta 1660 je cesar Leopold I. Janezu Ferdinandu poklonil 200.000 goldinarjev in Pazinsko grofijo, za katero je bilo obljubljeno, da bo kmalu povišana v pokneženo grofijo.³⁴

Leta 1662 je cesar Leopold I. Janeza Ferdinanda zaradi njegovih zaslug povzdignil v knežji stan. V diplomi o povzdigu je bilo določeno, da se knežji naziv deduje po načelu primogeniture, kar je pomenilo, da je knez postal vsak prvorojeni moški potomec prejšnjega kneza, drugi člani rodbine pa so še

²⁵ Beckh-Widmanstetter, Ueber Archive in Kärnten (1883), str. CXXXVIII.

²⁶ Preinfalk, *Auerspergi*, str. 102, 409; Naschenweng, *Der landständische Adel*, str. 135.

²⁷ Beckh-Widmanstetter, Ueber Archive in Kärnten (1883), str. CXXXVIII.

²⁸ Valvasor, *Die Ehre*, XI, str. 511; Koropec, Slovenski puntarji, str. 36.

²⁹ Sapač, *Srednjeveška gradbena zgodovina*, str. 469.

³⁰ Beckh-Widmanstetter, Ueber Archive in Kärnten (1883), str. CXXXVIII.

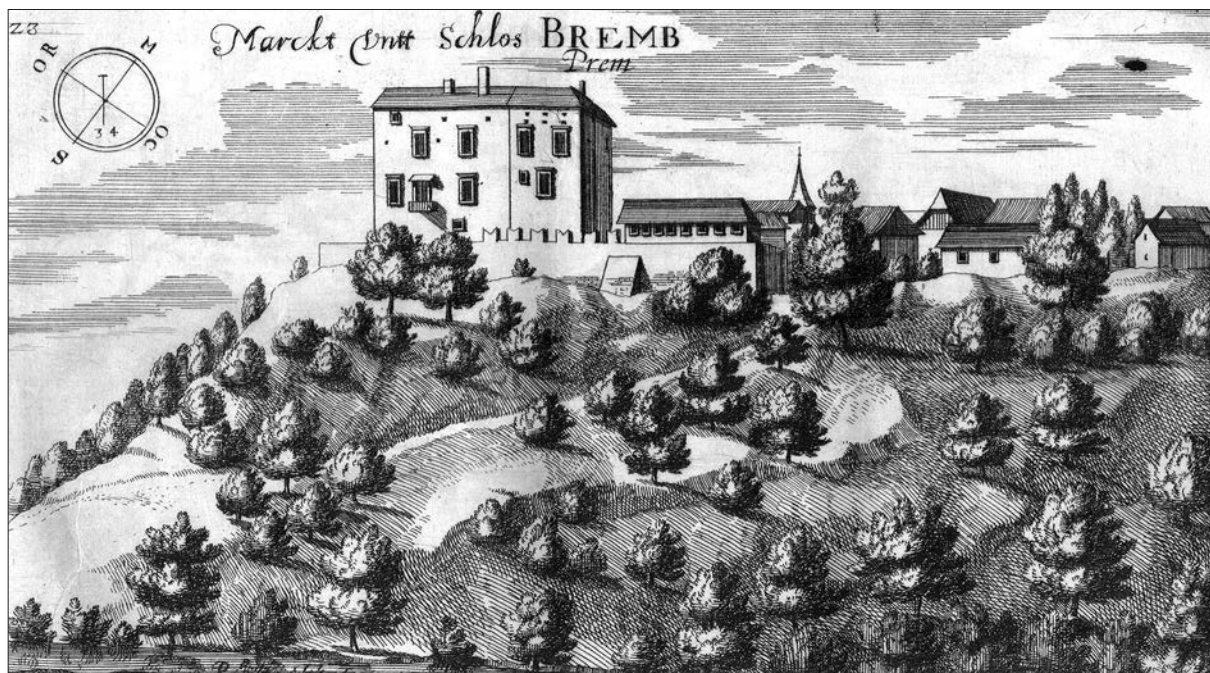
³¹ Sapač, *Grajske stavbe* 17, str. 81.

³² Krones, *Porzia*, str. 450–452.

³³ Probst-Ohstorff, *Die Porcia*, str. 130–132.

³⁴ Krones, *Porzia*, str. 450–452.

Trg in grad Prem leta 1679, ko je bil v lasti Franca Antona kneza Porcia (1663–1698)
(Valvasor, *Topographia Ducatus Carnioliae modernae*, 1679).

naprej nosili grofovski naziv. Če knez Porcia ne bi imel (moških) potomcev, je lahko knežji naziv z oporoko prenesel na drugega grofovskega člana rodbine Porcia v stranski liniji, pri čemer so zanj za knežje nasledstvo veljala ista načela primogeniture.³⁵

Kmalu po povišanju v knežji stan je Janez Ferdinand leta 1662 kupil gospostvo Ortenburg na zgornjem Koroškem. Sedež gospostva je bil renesančni grad v Špitalu ob Dravi, ki ga je do izumrtja leta 1639 posedovala rodbina Salamanca iz Španije, nato pa je pripadel rodbini Widmann. Knez Janez Ferdinand je grofijo Ortenburg kupil za 365.000 renskih goldinarjev, z nakupom pa je pridobil še pridružena koroška posestva Pittersberg, Goldenstein, Oberdrauburg, Grünburg, Flaschberg in Möderndorf. Grad v Špitalu je nato po novem lastniku dobil ime »Schloss Porcia« in pod tem imenom je znan še danes.³⁶

Načrti kneza Janeza Ferdinanda v zvezi z državno neposrednostjo Pazinske grofije se zaradi nasprotovanja kranjskega deželanstva niso uresničili, zato je grofijo leta 1665 prodal kranjskim stanovom za 550.000 goldinarjev.³⁷ Umrli je 17. februarja 1665 in bil pokopan v grobnici Škotske cerkve na Dunaju.³⁸

Ta cerkev stoji nedaleč stran od palače Porcia na ulici Herrengasse, ki jo je kupil njegov edini, v prvem zakonu s Konkordijo baronico Auersperg rojeni sin

in naslednik **Janez Karel knez Porcia** († 1667). Ta je od leta 1666 opravljal funkcijo deželnega glavarja na Koroškem, vendar je umrl že leto po nastopu funkcije in dve leti za očetom.³⁹ Knez Janez Karel je leta 1667 sestavil oporoko, v kateri je vzpostavil majorat oziroma prvenstvo najstarejšega družinskega člana pri dedovanju, pri čemer je dopustil tudi možnost dedovanja po ženski strani, če bi prej izumrli vsi moški potomci v direktni in stranskih linijah.⁴⁰

Janezu Karlu sta se v zakonu z Ano Heleno grofico Lamberg rodila hči in sin; slednji, leta 1663 rojeni **Franco Anton (1663–1698)**, ga je nasledil kot tretji knez Porcia.⁴¹ Ker je bil ob očetovi smrti star komaj štiri leta, je njegova mati postala njegova skrbnica. Leta 1689 je cesar Leopold I. njegovo gospostvo Tettensee (Dettensee) na Švabskem povzdignil v pokneženo grofijo.⁴² V času njegovega gospodovanja na Premu je bil dokončan tudi most čez reko Reko pri današnjem naselju Dolnja Bitnja, ki vodi na Prem. Napis na t. i. Premskem mostu se glasi »1694 / DURCH FÜRST CARL / ERBAUT«. Glede na letnico in napis bi lahko sklepali, da so gradnjo mostu čez reko Reko začeli v času kneza Janeza Karla, dokončali pa v času Franca Antona.

³⁵ AT KLA, Porcia, Herrschaftsarchiv. 30.2-B-212 F St Kaiser Leopold erhebt seinen Obristhofmeister Johann Ferdinand Grafen von Porcia in den Reichsfürstenstand.

³⁶ Probst-Ohstorff, *Die Porcia*, str. 143–150.

³⁷ Krones, Porcia, str. 450–452.

³⁸ Naschenweng, *Der landständische Adel*, str. 135.

³⁹ Probst-Ohstorff, *Die Porcia*, str. 138, 150–151, 157–159.

⁴⁰ SI AS 315, Deželna deska, Q12 – 1, pepelnati kvatern, N17–N20.

⁴¹ Naschenweng, *Der landständische Adel*, str. 136.

⁴² Probst-Ohstorff, *Die Porcia*, str. 157–160; AT KLA, Porcia, Herrschaftsarchiv. 30.2-B-234 St Kaiser Leopold erhebt die Herrschaft Tettensee in eine gefürstete Reichsgrafschaft.

Valvasor v *Slavi vojvodine Kranjske* piše, da ima dežela pripadnike treh posvetnih knežjih rodbin. Knezi Auersperg in Eggenberg so prebivali v deželi, medtem ko so knezi Porcia na sedežih svojih posestev na Kranjskem prebivali le občasno.⁴³

Knez Franc Anton se je poročil z Marijo Antono grofico Zinzendorf, a je njegov zakon ostal brez otrok, kar je pomenilo, da bo direktna avstrijska linija rodbine, ki je izvirala vse od grofa Hermesa, prek kneza Janeza Ferdinanda, in dedovala fidejkomis, majorat ter knežji naziv, z njim ugasnila.⁴⁴ S tem v mislih je 8. aprila 1698 sestavil oporoko, v kateri je za svojega univerzalnega dediča fidejkomisnega premoženja imenoval člana stranske veje rodbine, **Hieronima Askanija grofa Porcia (1645–1725)**, za njim pa naj se nasledstvo in majorat preneseta na njegovega sina Hanibala Alfonza.⁴⁵ Franc Anton knez Porcia je umrl (okoli) 20. aprila 1698, a ker se je njegov dedič Hieronim Askanij ob razglasitvi njegove oporoke čutil prestarega za prevzem obveznosti, bremen in odgovornosti, se je odločil, da dediščino kmalu zatem prepusti svojemu sinu Hanibalu Alfonzu.⁴⁶ S podpisom listine o predaji na Dunaju 28. julija 1698 je Hieronim Askanij po kratkotrajnem prevzemu knežje časti in dediščine to s soglasjem cesarja Leopolda I. prenesel na sina Hanibala Alfonza, ki je tako postal naslednji knez Porcia.⁴⁷

Hanibal Alfonz knez Porcia (1679–1738)

Hanibal Alfonz, s polnim krstnim imenom Henrik Hanibal Alfonz Emanuel, se je kot grof Porcia rodil 7. maja 1679 na Bavarskem. Njegova starša sta bila Hieronim Askanij grof Porcia in Luiza grofica Polcenigo-Fano. Pripadal je t. i. alfonzovski oziroma bavarski veji rodbine Porcia. Njegov praded (sin Hermesa grofa Porcia) Fortunat Alfonz (1585–1620) se je leta 1601 poročil z Elizabeto, hčerjo Sigmunda Viehhauserja, lastnika gospodstev Ober- in Unterlauterbach, Niederulrain in Grub na Bavarskem, ter s tem zase in za svoje naslednike pridobil omenjena gospodstva.⁴⁸ V mladih letih je študiral filozofijo in pravo na univerzi v Ingolstadt.⁴⁹ Po smrti sorodnika Franca Antona kneza Porcia je v skladu z njegovo oporoko ter očetovo odpovedjo dediščini postal četrti knez Porcia ter podedoval vse rodbinsko premoženje in gospodstva v habsburških deželah oziroma predvsem na Koroškem in Kranjskem. Potem ko je podedoval tudi fidejkomisno gospodstvo Prem in Seno-

Hanibal Alfonz knez Porcia (1679–1738), gospod na Premu med letoma 1698 in 1738, je bil član rodbinske veje s posestmi na Bavarskem, ki je od avstrijske veje podedovala gospodstva na Koroškem in Kranjskem (Baldramsdorfer Museumsblätter, Jg. 1, 1995/2).

žeče, je v imenjski knjigi za Kranjsko kot naslednik Janeza Karla kneza Porcia vpisan od leta 1706. Istega leta so k njegovemu posestvu na Kranjskem pripisana še posestva Lovrenca pl. Oberburga, Franca Jurija pl. Oberburga, Ane Magdalene pl. Raunach ter Matije Speranza, ki so bila istočasno izbrisana kot samostojni vložki v imenjski knjigi.⁵⁰ Poleg tega je bil po očetovi strani upravičen do fidejkomisa na Bavarskem, ki je obsegal posestva Oberlauterbach, Niederlauterbach, Horneckh in Meillenhofen, pa tudi pivovarno ter hiši v Münchnu in Landshutu.

Knez Hanibal Alfonz je imel precej razsipniški življenjski slog in je življenje zajemal z veliko žlico. Sprva je imel razmerje z Julijano Konstanco grofico Lodron, ki je z njim pričakovala otroka, vendar se z njo ni hotel poročiti. Srce mu je bilo za drugo žensko – Dorotejo grofico Daun, s katero se je leta 1700 tudi poročil. Grofica Lodron je zaradi razžalitve časti in prelomljene domnevne obljube zaroke proti Hanibalu Alfonzu sprožila pravne postopke. Poleg odškodnine je zahtevala razveljavitev njegovega zakona z grofico Daun. Zadeva je romala do papeškega sodišča v Rimu, ki pa je že leta 1701 potrdilo veljavnost knezove zakonske zveze z grofico Daun.⁵¹ V civilnem postopku za razžalitev časti pa je grofica Lodron na Dunaju dosegla zase ugoden razplet. Po odločitvi cesarja Jožefa I. z dne 6. septembra 1706 je bil knez Hanibal Alfonz dolžan grofici Lodron poravnati odškodnino za neizpolnjeno obljubo poroke, za nastalo škodo (*pro damno Emergente*), izgubo nedolžnosti (*defloratio*) ter zanositev (*impregnatio*). Njej in njuni hčeri *Mariandel* je moral letno plačevati 2.500 goldinarjev za preskrbo in preživljanje – vse skupaj v znesku 40.000 goldinarjev.⁵²

Knez Hanibal Alfonz je bil edini član rodbine Porcia, ki je izkoristil pravico do kovanja lastnega

⁴³ Valvasor, *Die Ebre*, IX, str. 102.

⁴⁴ Naschenweng, *Der landständische Adel*, str. 136.

⁴⁵ SI AS 308, Zbirka testamentov, serija III, P 32, Portia, knez Anton von, Dunaj, 8. april 1698.

⁴⁶ Probst-Ohstorff, *Die Porcia*, str. 160; Naschenweng, *Der landständische Adel*, str. 133.

⁴⁷ Türk, Fürst, str. 695–696.

⁴⁸ Naschenweng, *Der landständische Adel*, str. 136–137.

⁴⁹ Türk, Fürst, str. 695.

⁵⁰ SI AS 173, Imenjska knjiga za Kranjsko, knjiga št. 6, Gült- und Einschreib-Buch 1662–1756, fol. 590, 593, 595, 596, 608.

⁵¹ Türk, Fürst, str. 695–699.

⁵² Türk, Fürst, str. 702; Probst-Ohstorff, *Die Porcia*, str. 182.

Zlatnik s podobo Hanibala Alfonza kneza Porcia. Leta 2022 je bil na spletni aukciji prodan za 23.000 EUR (NumisBids.com).

denarja, ki jo je rodbini podelil cesar Leopold I. leta 1662 ob povzdigu v knežji stan. Leta 1704 je bil skovan zlatnik oziroma cekin s podobo kneza Hanibala Alfonza ter napisom HAN: ALP: EM: SA: ROM: IMP: PRIN: A: PORCIA ob robu na sprednji strani. Na zadnji strani kovanca je ob robu napis COMES: AB: ORTENBURG: 17-04., na sredini pa ga krasi grb v podobi kvadriranega ščita z grbom grofije Ortenburg v 1. in 4. polju, Pazinske grofije v 2. in 3. polju ter rodbine Porcia v srčnem ščitu.⁵³ Ni znano, koliko primerkov tega redkega zlatnika je bilo skovanih, do sedaj so znani le trije. Vsekakor pa niso bili namenjeni za denarni obtok, temveč kot darilo ter za promocijo Hanibala Alfonza.⁵⁴

Leta 1704 je bil knez Hanibal Alfonz imenovan za odposlanca cesarja Leopolda I. na dvoru ruskega carja Petra Velikega. Vendar do njegovega odhoda v Rusijo ni prišlo. Istega leta mu je Franc Karl grof Auersperg ponudil v odkup Karlovški generalat za vsoto 40.000 goldinarjev ter doživljenjsko letno rento 3.500 goldinarjev. Hanibal Alfonz je ponudbo sprejel; po dogovoru je 20.000 goldinarjev plačal v gotovini, preostanek kupnine pa je poplačal s prevzemom različnih dolgov grofa Auersperga. Leta 1705 je cesar Jožef I. kneza Hanibala Alfonza postavil za generalpolkovnika Hrvaške in Morske krajine.⁵⁵ V času njegovega upravljanja je bil leta 1705 izdan t. i. karlovški patent, po katerem naj bi prebivalce, ki so razpršeno živeli po krajini, naselili v strnjena območja z namenom učinkovitejše obrambe meja z Osmanskim imperijem. Njegovo poveljevanje v Karlovškem generalatu je trajalo do leta 1709, ko ga je za 40.000 goldinarjev prodal Jožefu grofu Rabatta,

sam pa se je za nekaj let umaknil v svojo rezidenco v Špitalu ob Dravi.⁵⁶

Po zatrtju tolminskega kmečkega upora leta 1713 s pomočjo vojske iz karlovške vojne krajine je bila za namene sodne preiskave ter »pacifikacije« dežele Goriške imenovana posebna komisija. Za njenega predsednika je bil imenovan Hanibal Alfonz knez Porcia, preostala člana pa sta bila tajni svetnik in notranjeavstrijski državni podnamestnik Janez Krištof grof Wildenstein ter notranjeavstrijski dvorni komorni svetnik Janez Jožef pl. Lindl.⁵⁷ Komisija je imela mandat, »da razsodi po pravici in resnici spor med goriškimi podložniki in gospodom Jakobom Bandelom, grofom Jakobom Antonom Coroninjem ter drugimi žlahtnimi gospodi grofi in baroni.«⁵⁸ Obenem je bilo razglašeno, da »naj pred to slavno komisijo pridejo vsi podložniki goriške dežele, ki mislijo, da se jim je zgodila kaka krivica od gosposke, in tej naj predložijo vse pritožbe. Ta komisija bo tudi sodila vse tiste, ki so dvignili orožje proti svoji postavni gosposki, šuntali in zbirali ljudstvo za punt ...«.⁵⁹ Komisija pod vodstvom Hanibala Alfonza kneza Porcia je zasedala dve leti; po njenih odločitvah je bilo enajst vodij upora obsojenih na smrt, preostalih 61 soobtožencev pa na dolge ali kratke zaporne kazni ter zaplembo premoženja.⁶⁰

Leta 1715 je bavarski volilni knez Maksimilijan II. Emanuel kneza Hanibala Alfonza imenoval za svojega zaupnika,⁶¹ cesar Karel VI. pa ga je leto pozneje imenoval za koroškega deželnega glavarja. V

⁵³ Ambrosoli, Lo zecchino, str. 159–173.

⁵⁴ Probszt-Ohstorff, *Die Porcia*, str. 181.

⁵⁵ Türk, Fürst, str. 699–700; SI AS 2048, Zbirka digitalnih posnetkov arhivskega gradiva, I. Listine knezov Auersperg, 540 Cesarjeva potrditev pogodbe s Hanibalom knezom Portia o prepustitvi vrhovnega poveljstva v Karlovcu, 1705.03.02.

⁵⁶ Türk, Fürst, str. 700–703.

⁵⁷ Beckh-Widmanstetter, Ueber Archive in Kärnten (1884), str. X.

⁵⁸ Remec, *Veliki punt*, str. 218.

⁵⁹ Remec, *Veliki punt*, str. 219.

⁶⁰ Beckh-Widmanstetter, Ueber Archive in Kärnten (1884), str. X.

⁶¹ Beckh-Widmanstetter, Ueber Archive in Kärnten (1884), str. IX–X.

tej funkciji je vodil kazenske sodne preiskave proti prikritim protestantom na Koroškem po takrat veljavnih predpisih z uporabo torture.⁶² Funkcijo deželnega glavarja je opravljal do leta 1728, nato pa do leta 1733 še funkcijo predsednika cesarskega trgovskega kolegija (*kais. Commerz-Collegium*) za Trst in Reko.⁶³

Hanibal Alfonz si je nakopal veliko dolgov, zamuja je tudi s plačilom letnega zneska za preskrbo in preživljanje v višini 5.000 goldinarjev skupaj z obrestmi grofici Lodron, zato je ta na cesarskem dvoru dosegla, da so leta 1720 nad njegovim celotnim premoženjem postavili sekvester oziroma prisilno upravo. Leta 1729 naj bi njegovi dolgovi po oceni komisije pri notranjeavstrijski vladi v Gradcu znašali 328.272 goldinarjev in 51 $\frac{1}{4}$ krajcarja. Najpriročnejšo rešitev za poplačilo nakopičenih dolgov je Hanibal Alfonz videl v sekanju lesa v gozdu na svojem gospostvu Senožec na Kranjskem. Glede tega je leta 1733 z Gašperjem Ernestom grofom Blumenthalom sklenil kupoprodajno pogodbo za 20.000 debel po ceni 10 renskih goldinarjev. Del kupnine v vrednosti 80.000 goldinarjev je bil kupcu že izročen, vendar je posel nazadnje padel v vodo, saj so kranjski stanovi nasprotovali tako obsežnemu sekanju gozdov, temu pa so pritrdile tudi oblasti na Dunaju.⁶⁴ Razlog za precedenčni poseg v zasebnopravna razmerja in razveljavitev pogodbe naj bi bil tudi v tem, da na Dunaju niso želeli, da bi ta les prodajali Benečanom in Nizozemcem, poleg tega pa so ga potrebovali za gradnjo lastnih ladij v Trstu in na Reki.⁶⁵

Hanibal Alfonz knez Porcia je umrl 4. novembra 1738 v Špitalu ob Dravi na Koroškem, pokopan pa je bil tri dni kasneje v istem kraju.⁶⁶ Poleg knežje časti ter premoženja vseh fidejkomisnih gospostev na Koroškem, Kranjskem in Bavarskem je svojemu sinu oziroma dedičem in naslednikom zapustil ogromno finančno breme.

Obseg gospostva Prem in vrednost premoženja Hanibala Alfonza kneza Porcia

Gospostvo Prem je po imenjski knjigi št. 20 za leto 1758, v kateri je kot njegov lastnik vpisan Henrik Hanibal Alfonz Emanuel knez Porcia, imelo 333 hub oziroma kmetij. Za dominikalno posest je 20-odstotna kontribucija znašala 784 goldinarjev in 44 krajcarjev. Davek za rustikalno oziroma podložniško posest je znašal 1607 goldinarjev in 25 krajcarjev. Kontribucija rustikalne posesti je znašala 1999 gol-

dinarjev, 3 krajcarje in 2 denariča.⁶⁷ Gospostvo Prem je po terezijanskem katastru iz leta 1755, 17 let po smrti Hanibala Alfonza, obsegalo veliko območje, saj so njegovi podložniki prebivali ne samo na Ilirsko-bistriškem, temveč tudi na Pivškem, in sicer v vaseh Bač, Čelje, Dolnja Bitnja, Dolnji Zemon, Drskovče, Gradec, Hrastje, (Ilirska) Bistrica, Janežovo Brdo, Jasen, Juršče, Kal, Klenik, Kilovče, Koseze, Mala Bukovica, Mala Pristava, Mereče, Nadanje selo, Narin, Neverke, Nemška vas (Slovenska vas), Palčje, Parje, Petelinje, Pod jamo (Podtabor), Podstenje, Prelože, Prem, Radohova vas, Ratečevo Brdo, Selce, Slavina, Smrje, Nova Sušica, Šembije, Šempeter (Pivka), Trnje, Trnovo pri Ilirski Bistrici, Topolc, Velika Bukovica, Velika Pristava, Vrbovo, »Wienn« (Pristavca pri Dolnji Bitnji), Zagorje, Zarečica, Zarečje in Žeje.⁶⁸ Mline je imelo na rekah Reki (Matija in Peter Valenčič, Gašper Valenčič, Valentin Ambrožič, Andrej Renko in Janez Mršnik) in Bistrici (Anton Baša, Simon Starc), na potoku Levnica pri Dolnjem Zemonu oziroma Zemonski Vagi (Matej Hodnik), na Dolenjskem potoku pri Mali Bukovici (Janez Novak), na potoku Molja pri Veliki Bukovici (Matija Mikuletič), na potoku Posrtev pri Zarečju (Miha Renko, Štefan Renko, Anka Vrh), na potoku Podstenjšek (Luka Valenčič, Matej Šajn, Andrej Valenčič) ter na reki Pivki pri vasi Klenik (Matija Valenčič).⁶⁹

V istem času je bilo v lasti rodbine Porcia tudi posestvo Turn pri Premu oziroma Radelšek (Radelsegg), ki pa je okoli leta 1760 dobilo nove lastnike in je bilo najverjetneje prodano zaradi poplačila dolgov.⁷⁰ Njegovi podložniki so prebivali v vaseh (Ilirska) Bistrica, Janežovo Brdo, Kilovče, Per mosti (Gornja Bitnja), Podstenje, Prem, Rakitnik, Ratečevo Brdo, Smrje, Zarečica in Zarečje.⁷¹ Posestvo je imelo mline na Podstenjskem potoku (Filip Šajn, Matevž Šajn), reki Bistrici (Miha Hodnik, Avguštin Ferlan) ter reki Pivki pri Rakitniku (Pavel Milharčič).⁷² Na gradu Prem je bil sedež deželskega sodišča,⁷³ v prvi polovici 19. stoletja pa je tam delovalo okrajno sodišče.⁷⁴

⁶² Türk, Fürst, str. 704.

⁶³ Wurzbach, Porcia, Hannibal Alphons Emanuel Fürst, str. 121.

⁶⁴ Türk, Fürst, str. 704–706.

⁶⁵ Wurzbach, Porcia, Hannibal Alphons Emanuel Fürst, str. 121.

⁶⁶ Pfarrarchiv Spittal an der Drau, Sterbebuch Tom I. 1692–1756, str. 226.

⁶⁷ SI AS 173, Imenjska knjiga za Kranjsko, knjiga št. 20, Hauptgültbuch, Herrschaften in Krain, 7. Band, Prem, Herrschaft, fol. 214.

⁶⁸ SI AS 174, Terezijanski kataster za Kranjsko, šk. 37, fasc. 136, Premb Herrschaft nebst dem Gut Radelsegg, 32, Urbars-extract.

⁶⁹ SI AS 174, Terezijanski kataster za Kranjsko, šk. 12, No. 136, Premb Herrschaft, II. Theil, No. 48 Mühlen.

⁷⁰ SI AS 315, Deželna deska, Q 18–3, modri kvatern, F9.

⁷¹ SI AS 174, Terezijanski kataster za Kranjsko, šk. 12, No. 136, Premb Herrschaft, II. Theil, Guth Radelseckh unter Premb Herrschaft gehörig, No. 61–71.

⁷² SI AS 174, Terezijanski kataster za Kranjsko, šk. 12, No. 136, Premb Herrschaft, II. Theil, Guth Radelseckh unter Premb Herrschaft gehörig, No. 71 Mühlen.

⁷³ *Historischer Atlas der österreichischen Alpenländer*. Landgerichtskarte Blatt 35. Adelsberg.

⁷⁴ SI AS 176, Franciscejski kataster za Kranjsko, 176/A/A132 Prem, k. o. A132PZ, katastrski cenilni elaborat, 1. Topographie.

Karta deželskega sodišča Prem ter deželskega sodišča Senožeče, ter drugih deželskih sodišč na širšem področju Ilirske Bistrice (Historischer Atlas der österreichischen Alpenländer, Blatt 35).

Poleg tega so bili knezi Porcia na Kranjskem lastniki gospodstva Senožeče. Leta 1818 so podložniki tega gospodstva živeli v vaseh Betanja, Bogo, Čermelice, Dolenja vas, Duplje, Erzelj, Famlje, Gabrče, Griže, Jakovce, Laže, Lozice, Mahniči, Potoče, Rakulik, Razguri, Sajevče, Senožeče, Slavinje, Studenec, Ustje, Veliko Polje, Vrabče in Vremski Britof.⁷⁵ Gospodstvo Senožeče je po podatkih iz imenjske knjige št. 20 za leto 1758 obsegalo 148 hub oziroma kmetij. Za dominikalno posest je 20-odstotna kontribucija znašala 662 goldinarjev, 38 krajcarjev in 1 denarič. Davek za rustikalno posest je znašal 491 goldinarjev, 27 krajcarjev in 1 denarič. Kontribucija rustikalne posesti je znašala 892 goldinarjev, 17 krajcarjev in 1 denarič.⁷⁶ Tako kot gospodstvo Prem je tudi gospodstvo Senožeče opravljalo sodno funkcijo deželskega⁷⁷ in okrajnega sodišča.⁷⁸

Kot lastniki gospodstev Prem ter Senožeče so knezi Porcia imeli pravico patronata nad cerkvami v

vikariatu Prem⁷⁹ in župniji Senožeče.⁸⁰ V 14. letu gospodovanja Hanibala Alfonza kneza Porcia leta 1712 je bilo njegovo premoženje v habsburških dednih deželah ocenjeno na skupno vrednost 3.513.000 goldinarjev. Od tega sta bila na Koroškem grofija Ortenburg, ocenjena na 3.060.000 goldinarjev, in gospodstvo Möderndorf, ocenjeno na 24.000 goldinarjev. Na Koroškem je razpolagal tudi s 100.000 goldinarji kapitala. Na Kranjskem je bilo gospodstvo Prem ocenjeno na 150.000 goldinarjev, gospodstvo Senožeče na 100.000 goldinarjev, kapital na Kranjskem pa na 18.000 goldinarjev. Poleg tega je razpolagal s stavbo na Dunaju, vredno 50.000 goldinarjev, skedenj in vrt na Dunaju sta bila vredna 4000 goldinarjev. Hiša v Celovcu je bila prav tako vredna 4000 goldinarjev, tista v Ljubljani pa 3000 goldinarjev. Leta 1712 so njegovi letni prihodki od posesti v habsburških deželah skupno znašali 26.250 goldinarjev. Prihodek od grofije Ortenburg je bil 12.000 goldinarjev letno, gospodstva Prem 5000 goldinarjev letno in gospodstva Senožeče 4000 goldinarjev letno. Preostanek je izvi-

⁷⁵ *Alphabetische Tabelle aller Ortschaften des Adelsberger Kreises.*

⁷⁶ SI AS 173, Imenjska knjiga za Kranjsko, knjiga št. 20, Hauptgültbuch, Herrschaften in Krain, 7. Band, Sennošetsch, Herrschaft, fol. 226.

⁷⁷ *Historischer Atlas der österreichischen Alpenländer.* Landgerichtskarte Blatt 35. Adelsberg.

⁷⁸ SI AS 176, Franciscejski kataster za Kranjsko, A/A171 Senožeče, k. o. A171PZ, katastrski cenilni elaborat, 1. Topographie.

⁷⁹ SI AS 176, Franciscejski kataster za Kranjsko, 176/A/A132 Prem, k. o. A132PZ, katastrski cenilni elaborat, 1. Topographie.

⁸⁰ SI AS 176 Franciscejski kataster za Kranjsko, A/A171 Senožeče, k. o. A171PZ, katastrski cenilni elaborat, 1. Topographie.

ral iz drugih dohodkov, kot so obresti od nepremičnin na Dunaju, Špitalu in Ljubljani.⁸¹

Zapuščinski inventar Hanibala Alfonza kneza Porcia na gradu Prem

V zbirki zapuščinskih inventarjev Arhiva Republike Slovenije (SI AS 309) hranijo tri zapuščinske inventarje članov rodbine Porcia, in sicer inventar Hanibala Alfonza kneza Porcia za grad Prem, dvorec v Senožečah in hišo v Ljubljani iz leta 1740,⁸² inventar njegovega sina Alfonza Gabrijela kneza Porcia za dvorec Senožeče iz leta 1776⁸³ ter inventar vnuka Jožefa kneza Porcia iz leta 1786 za grad Prem.⁸⁴ Dodatno v zbirki fidejkomisnih spisov (SI AS 311) hranijo popisa premoženja, ki sta ga zapustila Alfonz Serafin knez Porcia (1801–1876)⁸⁵ in Leopold knez Porcia (1801–1878).⁸⁶ Vendar se ta popisa osredotočata predvsem na prihodke in izdatke gospodstev Prem in Senožeče ter nudita le opis stanja nepremičnin, ne pa tudi inventarja premičnin na gradu Prem oziroma dvorcu v Senožečah.

Med naštetimi inventarji je za grad Prem najbolj zanimiv tisti iz obdobja kneza Hanibala Alfonza, saj najpodrobneje popisuje grajsko premoženje, in sicer za vsako grajsko sobano posebej. Enako velja za njegovo premoženje v dvorcu v Senožečah. Zapuščinski inventar, sestavljen dve leti po njegovi smrti, se prične z besedami: *Inventar zapuščine presvetlega visokorodnega kneza in gospoda, gospoda Hanibala Alfonza Emanuela Svetega rimskega cesarstva, plemenitega kneza Porcia, v Pazinu, na Ortenburgu ter Brugneri, gospoda v Senožečah in Premu, Pittersbachu, Goldensteinu, Grünburgu, Thraburgu in Flaschbergu, vrhovnega dednega dvornega mojstra poknežene grofije Goriške, pravega komornika veličanstva Svetega rimskega cesarstva itd. itd., blaženega spomina, na gospodstvu Prem zapuščene in tam nabavljajočega se premoženja*. V premskem inventarju so sprva navedene nepremičnine, in sicer grad Prem, dvor Radelšek oziroma Turn pri Premu ter hiša oziroma prebivališče na Novem trgu v Ljubljani. Sledi popis premičnin oziroma predmetov na gradu Prem. Najprej je popisana gotovina, in sicer zlatniki in srebrniki različnih vrednosti, nato pa dolgovi do gospodstva iz različnih pravnih naslovov. Naslednje poglavje je popis dokumentov in listin v zvezi z upravljanjem gospodstva Prem. Najdemo najrazličnejše urbarje in registre za obveznosti podložnikov, kot so različne kontribucije in desetnine. Med

dokumenti na gradu so tudi spisi o kazenskih zadevah. Gospodstvo Prem je bilo namreč sedež deželskega sodišča, ki je imelo pristojnost odločati o najhujših kaznivih dejanjih podložnikov. V inventarju najdemo spise o kazenskih procesih, ki zadevajo rop (*furtum*), umor (*homicidii*) in kazenske registre.

Drugi del inventarja je popis premičnin, praviloma po posameznih grajskih prostorih in sobanah. V knežji sobi so stene krasili neokvirjen portret papeža Urbana VII. in portreti grofa (Janeza) Sforze Porcia ter cesarja in cesarice v pozlačenih okvirjih, poleg njih pa neokvirjen portret neznanega princa ter portret Franca Antona kneza Porcia v črnem okvirju. V sobi poleg grajske kapele so viseli en velik portret in trije manjši neznanih vojvod. V dvorani je bil tudi portret španskega kralja Filipa (ni znano, katerega). V gradu je bila soba, okrašena s portreti nekega kardinala, princa in princeze.

Popisu posteljnine in običajnega pohištva na gradu sledi popis pohištva, izdelanega po okusu kneza Hanibala Alfonza. V knežji sobi je imel pozlačeno posteljo iz trdega lesa in stole oziroma naslanjače z oznako A. A. F. V. P. (Annibale Alfonso Fürst von Porcia). Ti so stali tudi po drugih prostorih in sobanah v gradu. V grajskih prostorih so bile turške preproge, ponekod v boljšem, drugod v slabšem stanju (bile so raztrgane).

V orožarni so hranili 18 pušk in 31 mušket, v grajskem stolpu pa dva možnarja. Na gradu so imeli tri železa za vžiganje znaka kneza Porcie, razpolagali pa so tudi z železnimi okovi za vklenitev prestopnikov. V grajskih kletah so stali večji in manjši sodi ter čebri za vino in zelje. Na pristavi gradu Prem so bili po popisu dva velika vola, šest velikih krav, en dveletni vol, en bik, mlada krava ter štiri teleta, pa tudi seno in slama. Prav tako so bile kašče polne pšenice, rži, ječmena, ovs, prosa in turščice. To je le nekaj izpostavljenih stvari iz zapuščinskega inventarja Hanibala Alfonza kneza Porcia.⁸⁷

Lastniki gospodstva Prem za Hanibalom Alfonzom knezom Porcia

Knez Hanibala Alfonza je po smrti nasledil njegov najstarejši sin **Janez Anton (1702–1750)**, ki se je leta 1737 poročil z Marijo Jožefo grofico Topor-Morawitzky. Z njo je imel enega otroka, ki pa je umrl kmalu po rojstvu.⁸⁸ Marija Jožefa je bila sprva ljubica bavarskega volilnega kneza Karla Alberta, poznejšega cesarja Karla VII., in naj bi mu celo rodila sina. Volilni knez Karel Albert ji je leta 1736 namenil in moderniziral palačo v Münchnu, ki so jo prej posedovali Fuggerji, njej sami pa namenil stanu primer-

⁸¹ Santon, *Al servizio*, str. 165.

⁸² SI AS 309, Zbirka zapuščinskih inventarjev, šk. 87, P-111.

⁸³ SI AS 309, Zbirka zapuščinskih inventarjev, šk. 91, P-187.

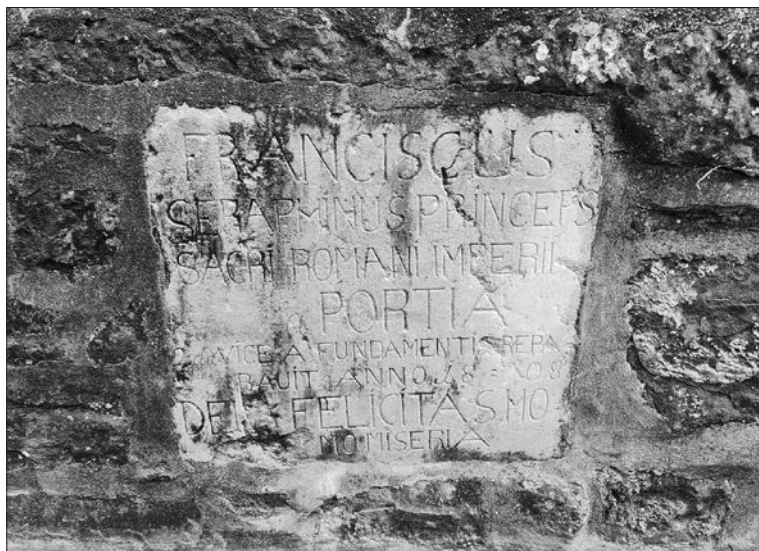
⁸⁴ SI AS 309, Zbirka zapuščinskih inventarjev, šk. 92, P-206.

⁸⁵ SI AS 311, Zbirka fidejkomisnih spisov, 516/A Alfons Serafin Fürst von Porcia.

⁸⁶ SI AS 311, Zbirka fidejkomisnih spisov, 516/A Fürst Leopold Porcia. Verlass.

⁸⁷ Transkripcija celotnega zapuščinskega inventarja Hanibala Alfonza kneza Porcia je v prilogi.

⁸⁸ Naschenweng, *Der landständische Adel*, str. 137.

V času gospodovanja Franca Serafina kneza Porcia (1753–1827) (Wikipedia) je bil temeljito popravljen oziroma na novo zgrajen kamniti most čez reko Reko pri Dolnji Bitnji, ki vodi na Prem. O tem še danes priča plošča na mostu (foto: Igor Gardelin).

nega ženina Janeza Antona kneza Porcia. Palača v Münchnu se je nato preimenovala v Palais Porcia.⁸⁹

Po smrti Janeza Antona kneza Porcia leta 1750 ga je nasledil njegov mlajši brat **Alfonz Gabrijel I. knez Porcia (1703–1776)**. Poročen je bil dvakrat, prvič z vdovo Marijo Ano Katarino baronico Weichs (roj. grofico Leublfing zu Rain) (1700–1762). Drugič se je poročil z Marijo Beatriko baronico Rechbach (1712–1811), s katero je imel hčer Marijo Frančiško.⁹⁰ Nad vhodnimi vrati v notranje dvorišče gradu Prem je vzi-dana plošča z napisom: IOSEPHO DEL S.R.I. / PRINCIPE DI PORCIA / A FVNDAMENTIS / REPARAVIT. Napis naj bi bil kronogram, iz katerega je mogoče razbrati letnico 1768. Glede na zapis naj bi grad Prem leta 1768 temeljito obnovil Jožef Janez knez Porcia, vendar je takrat tam gospodoval njegov stric Alfonz Gabrijel I., zato domnevamo, da je gosposočino Prem in Senožče namesto ostarelega strica upravljal njegov nečak Jožef Janez.⁹¹

Alfonzu Gabrijelu I. je sledil nečak (sin njegovega brata grofa Alojza Jožefa in Helene Laurini) **Jožef Janez knez Porcia (1747–1785)**. Ta je bil poročen s svojo sestrično Marijo Frančiško grofico Porcia (1765–1831), hčerjo Alfonza Gabrijela I.⁹² Gospodoval je devet let, otrok pa ni imel, zato ga je po smrti nasledil njegov brat, v Slovenskih Konjicah rojeni **Franc Serafin knez Porcia (1753–1827)**. Ta se je leta 1777 poročil z Barbaro baronico Jöchlingen. Ker je poroka naletela na neodobranje njegovega brata, kneza Jožefa Janeza, se je Franc Serafin preselil v vi-

nogradniško hišo v kraju Krottendorf pri Gradcu in se ukvarjal z botaniko. Kasneje je odšel na popotovanja po Italiji, kjer je v Firencah kot bolničar pomagal bolnim in ubogim. Po bratovi smrti je postal deveti knez Porcia. Slovel je po velikodušnosti do revnih in ubogih ter po številnih dobrih delih. Ohranila se je anekdota, da je za božič prebivalce vasi Vrabče obdaroval s sadnim kruhom, zaradi česar so mu ti dali vzdevek »knez sadnega kruha« (*Kletzenbrodfürst*).⁹³

Za časa Franca Serafina kneza Porcia je bil zgrajen novi veliki kamniti »Premski most« čez reko Reko. Na njem je še danes napis FRANCISCUS / SERAPHINUS PRINCEPS / SACRI ROMANI IMPERII / a PORTIA / 2da VICE A FUNDAMENTIS REPARAVIT ANNO 18 = 08 DEI / FELICITAS MO = / MO MISERIA. Zadnje besede so najbrž slogan kneza Franca Serafina – Deus Felicitas, Homo Miseria.⁹⁴ Druga plošča z napisom 1823 VOM WASSER ABGERISSEN. 1824 UNTER FÜRST FRANZ SERAPH AUFGEFÜHRT pa priča o tem, da je reka Reka leta 1823 uničila starejši most, naslednje leto pa je dal novega postaviti knez Franc Serafin.

V času gospodovanja Franca Serafina (podatki so za leto 1810) je gospostvo Prem obsegalo 380 hub oziroma kmetij, prebivalcev je bilo 5202, od tega 2548 moških in 2654 žensk. Za primerjavo: gospostvo Senožče je takrat obsegalo 184 hub z 2475 prebivalci, od teh je bilo 1245 moških in 1230 žensk.⁹⁵

⁸⁹ Probszt-Ohstorff, *Die Porcia*, str. 185–187.

⁹⁰ Naschenweng, *Der landständische Adel*, str. 137.

⁹¹ Sapač, *Grajske stavbe* 19, str. 119, 131.

⁹² Naschenweng, *Der landständische Adel*, str. 138.

⁹³ Wurzbach, Porcia, Franz Seraphin Fürst, str. 117.

⁹⁴ Wurzbach, Porcia, Franz Seraphin Fürst, str. 117.

⁹⁵ AST, Archivio privato Hohenwart. Busta 1, fasc. 2, Feudalità delle Province Illiriche 1810–1821, list 34.

Knez Franc Serafin je bil poročen dvakrat, prvič z Barbaro baronico Jöchlingen, s katero je imel pet hčera.⁹⁶ Ena od njih, Beata (1783–1820), se je leta 1812 poročila s pravnikom in sodnikom Antonom Gogalo (1780–1841) iz Nove vasi pri Lescah, ki je leta 1835 postal predsednik deželnega sodišča v Trstu. Ko je bil povzdignjen v plemiški stan s predikatom »Leesthal«, je v svoj grb prevzel lilijo iz grba rodbine Porcia kot spomin na prvo soprogo Beato.⁹⁷

Drugič se je knez Porcia poročil z neko grofico Sauer pl. Kosiak, s katero pa ni imel otrok. Z njegovo smrtjo leta 1827 (v Benetkah) je njegova rodbinska linija po moški strani izumrla.⁹⁸

Knežji naziv in rodbinski fidejkomis je nato podedoval **Alfonz Gabrijel II. knez Porcia (1761–1835)** iz mlajše rodbinske veje. Rodil se je leta 1761 v Gorici. Bil je vnuk grofa Germanika, brata Hanibala Alfonza kneza Porcia, njegova starša pa sta bila grof Alfonz Anton grof Porcia in Leopoldina grofica Attems. Vzgojen je bil na dvoru bavarskega volilnega kneza, pravo pa je študiral v mestu Kaiserslautern na Pfalškem. Postal je finančni svetnik v mestu Mannheim, v obdobju cesarja Jožefa II. pa je prišel v habsburške dežele.⁹⁹ Leta 1785 je postal okrožni komisar na Goriškem, leta 1791 pretor v Gradiški, leta 1795 pa stanovski odbornik na Goriškem.¹⁰⁰ Leta 1799 se je poročil s Terezijo, hčerjo Alojza Jožefa grofa Porcia.¹⁰¹ Po avstrijski osvoboditvi Ilirskih provinc ter pridobitvi Benečije in Lombardije za Avstrijsko cesarstvo je leta 1814 opravljal službo dvornega komisarja za organiziranje italijanskih provinc, naslednje leto pa je postal podpredsednik gubernija v Benetkah. Leta 1817 je postal tajni svetnik, leta 1819 pa podpredsednik deželnega gubernija kraljevine Ilirije v Ljubljani.¹⁰² Leta 1823 je bil imenovan za guvernerja Avstrijskega primorja in je to funkcijo opravljal do leta 1833. V tem času je skrbel za gospodarski razvoj mesta Trst ter za izboljšanje njegovih povezav z zaledjem. Leta 1830 pri Opčinah postavljeni obelisk, ki obeležuje spomin na izgradnjo nove ceste iz Trsta na kraško planoto, nosi napis: Curante / V. C. / Alphonso Porcia Princ. / Praefecto Provinciae / Collegium Mercatorum / Tergestinae Civitatis / Novae munificentiae / Augusti / Monumentum posuit. Istega leta ga je cesar Franc I. povzdignil med viteze reda zlatega runa. Knez Alfonz Gabrijel II. je umrl 20. aprila 1835 v Milanu.¹⁰³

Po Alfonzu Gabrijelu II. knezu Porcia je sijaj rodbine Porcia začel bledeti. Kneza je nasledil sin **Alfonz Serafin knez Porcia (1801–1876)**, ki je bil

poročen z Evgenijo grofico Vimercati-Sanseverino.¹⁰⁴ Imel je naziv vrhovnega dednega deželnega dvornega mojstra poknežene grofije Goriške, hkrati pa je bil član deželnih stanov na Koroškem in Kranjskem.¹⁰⁵ Njegovo gospostvo Prem je pred zemljiško odvezo leta 1848 obsegalo za 8977 oralov in 173,36 kvadratnih sežnjev¹⁰⁶ zemljiške posesti.¹⁰⁷ Po uveljavitvi zakona o zemljiški odvezi leta 1848 so pri fidejkomisnem gospostvu Prem še vedno ostala številna polja, pašniki, travniki in gozdovi, vendar je šel razvoj dogodkov v smer odsvojitve oziroma odprodaje teh parcel.¹⁰⁸ Enak trend velja za gospostvo Senožče.¹⁰⁹ Gospostvo Prem je zemljišča posedovalo v katastrskih občinah Prem, Ratečevo Brdo, Trnovo Mereče, Smrje, Velika Bukovica, Mala Bukovica, Čelje, Šembije, Dolnji Zemon, Parje, Zagorje, Palčje, Topolc, Selce, Petelinje, Nadanje selo, Stara Sušica, Narin in Radohova vas.¹¹⁰ Trideset let po zemljiški odvezi je gospostvo Prem obsegalo le še 387 oralov in 677,47 kvadratnih sežnjev ter se je torej v tem času zmanjšalo za 8589 oralov in 1095,89 kvadratnih sežnjev.¹¹¹

Na začetku petdesetih let 19. stoletja je Alfonz Serafin živel v Milanu, občasno na gradu v Špitalu na Koroškem, v zimskem času pa v Parizu ali Firencah. Leta 1867 je bil imenovan za člana gosposke zbornice na Dunaju.¹¹² Ta čast je pripadla tudi njegovim naslednikom vse do konca monarhije leta 1918.¹¹³

Alfonz Serafin je umrl leta 1876 v Monzi.¹¹⁴ Nasledil ga je njegov bratranec **Leopold knez Porcia (1801–1878)**, poročen s Karolino de Puerari, a je umrl že dve leti po prevzemu dediščine.¹¹⁵ V njegovem zapuščinskem inventarju iz leta 1879 je navedeno, da je grad Prem v razmeroma slabem in propadajočem stanju, zato je bil ocenjen le na 1000 goldinarjev.¹¹⁶

¹⁰⁴ Naschenweng, *Der landständische Adel*, str. 138.

¹⁰⁵ Wurzbach, Porcia, Alphons Seraphin Fürst, str. 121.

¹⁰⁶ Stare merske enote, ki so bile v veljavi do leta 1872, ko je bil uveden metrični sistem. 1 oral = 0,575 ha; 1 kvadratni seženj = 3,597 m² (Državni zakonik za kraljevine in dežele v državnem zboru zastopane. 2. marec 1872).

¹⁰⁷ SI AS 311, Zbirka fidejkomisnih spisov, 516/A Alfons Serafin Fürst von Porcia, 7. Fideikommiß-Herrschaft Prem, Gutachten, ad 2.

¹⁰⁸ SI AS 315, Deželna deska, Zemljiškoknjižni vložki, knjiga 10, vložek 1165, Fideicommiss Herrschaft Prem, list A, str. 679–694.

¹⁰⁹ SI AS 315, Deželna deska, Zemljiškoknjižni vložki, knjiga 13, vložek 1295, Fideicommiss Herrschaft Senosetsch, list A, str. 101–112.

¹¹⁰ SI AS 315, Deželna deska, Zemljiškoknjižni vložki, knjiga 10, vložek 1165, Fideicommiss Herrschaft Prem, list A, str. 679–688.

¹¹¹ SI AS 311, Zbirka fidejkomisnih spisov, 516/A Alfons Serafin Fürst von Porcia, 7. Fideikommiß-Herrschaft Prem, Gutachten, ad 2.

¹¹² Wurzbach, Porcia, Alphons Seraphin Fürst, str. 121.

¹¹³ Probszt-Ohstorff, *Die Porcia*, str. 218.

¹¹⁴ SI AS 311, Zbirka fidejkomisnih spisov, 516/A Alfons Serafin Fürst von Porcia, Certificato di morte, 31. Gennajo 1876, Porcia principe Alfonso Serafino.

¹¹⁵ Naschenweng, *Der landständische Adel*, str. 139.

¹¹⁶ SI AS 311, Zbirka fidejkomisnih spisov, 516/A Fürst Leopold Porcia, Verlass, Inventar der Fideikommissherrschaft Prem.

⁹⁶ Naschenweng, *Der landständische Adel*, str. 138.

⁹⁷ Rugale in Preinfalk, *Blagoslovljeni in preleti*, str. 66–69.

⁹⁸ Naschenweng, *Der landständische Adel*, str. 138.

⁹⁹ Probszt-Ohstorff, *Die Porcia*, str. 209–210.

¹⁰⁰ Beckh-Widmanstetter, Ueber Archive in Kärnten (1884), str. X.

¹⁰¹ Naschenweng, *Der landständische Adel*, str. 138.

¹⁰² Beckh-Widmanstetter, Ueber Archive in Kärnten (1884), str. X.

¹⁰³ Probszt-Ohstorff, *Die Porcia*, str. 214–217.

Gradova Senožeče in Prem na fotografiji leta 1898 (Österreich in Wort und Bild, str. 503).

Leopoldu je sledil sin **Ferdinand knez Porcia (1835–1896)**, ki je bil najprej od leta 1859 poročen z Antonijo grofico Zeno,¹¹⁷ nato pa se je od nje ločil in se leta 1890 v Budimpešti poročil z Rozalijo Klein. Z nobeno od žena ni imel otrok. V knjigi *Postojnsko okrajno glavarstvo* je o njem zapisano: »Sedanji posestnik je knez Ferdinand Porcia, kateri je tudi varuh (patron) farne cerkve. Dne 11. prosinca 1885 je bil knez na Premu. Spremljala sta ga pokneženi princ Viljem Hohenlohe in grof Franjo Wilczek. S svojo blago roko je visoki gospod revno šolsko mladino in druge reveže prav po knežje obdaroval.«¹¹⁸ Umrl je v Špitalu ob Dravi leta 1896.¹¹⁹

Po njegovi smrti je v ospredje prišla oddaljena stranska linija rodbine Porcia, ki je imela domicil v mestu Belényes na Ogrskem, danes imenovanem Beiuș v Romuniji, blizu meje s Sedmograško (Transilvanijo). Kot štirinajsti knez Porcia je gospostvi Prem in Senožeče podedoval **Ludvik knez Porcia (1838–1902)**, poročen z Eleonoro Jordan. Njegov oče je bil Oto grof Porcia, bratranec kneza Alfonza Serafina, njegova mati pa Ana Popovits.¹²⁰ Ludvik oziroma Lajos knez Porcia je bil uradnik na ogrskem ministrstvu za kmetijstvo, umrl pa je leta 1902 na

svojem gradu v Špitalu ob Dravi na Koroškem.¹²¹

Zadnji član rodbine Porcia, ki je bil lastnik fidejkomisnega gospostva Prem in Senožeče, je bil Ludvikov sin **Aládár knez Porcia (1869–1941)**, ki je dal decembra 1905 svoja gospostva na Kranjskem na dražbo. Izklicna cena je znašala 160.000 kron.¹²² Obe posestvi je na dražbi za 185.950 kron kupil Karel Lenassi, kurat cerkve sv. Mihaela pri Nadanjem selu, prek svojega pooblaščenca, advokata dr. Ivana Šušteršiča.¹²³ S tem ko je bil Karel Lenassi januarja 1906 vpisan kot lastnik v zemljiško knjigo, je bil izbrisan fidejkomis nad gospostvi Prem in Senožeče. Obenem je bilo konec prisotnosti rodbine Porcia na Kranjskem, ki je trajala dobrih 300 let.¹²⁴

Aládár je bil finančni svetnik v Budimpešti. Prvič je bil poročen z Ano Ging in drugič z Marijo Zajcek. V prvem zakonu se mu je leta 1891 rodil sin Ferdinand, ki je umrl leta 1915.¹²⁵ Aládár je leta 1918 prodal še grad Špital na Koroškem. Kupca sta bila barona Hugo in Robert Klinger pl. Klingerstorff,¹²⁶ od te rodbine pa je leta 1930 grad kupilo mesto

¹¹⁷ Naschenweng, *Der landständische Adel*, str. 139; Probszt-Ohstorff, *Die Porcia*, str. 225–226.

¹¹⁸ *Postojnsko okrajno glavarstvo*, str. 86.

¹¹⁹ *Wiener Zeitung*, 21. 4. 1896.

¹²⁰ Naschenweng, *Der landständische Adel*, str. 139–140.

¹²¹ *Neuigkeits Welt Blatt*, 26. 4. 1902.

¹²² *Wiener Zeitung*, 28. 12. 1905.

¹²³ SI AS 315, Deželna deska, Zbirka listin, zap. št. 72, leto 1906, 104/6 Adjudicirungsurkunde.

¹²⁴ SI AS 315, Deželna deska, Zemljiškoknjžni vložki, knjiga 10, vložek 1165, Fideicommiss Herrschaft Prem, list B, str. 699.

¹²⁵ Naschenweng, *Der landständische Adel*, str. 140.

¹²⁶ Mitteilungen der Zentral-Kommission, Tätigkeitsberichte für das erste Halbjahr 1918, Kärnten, str. 97.

*Aladár knez Porcia (1869–1941), zadnji lastnik
Prema in Senožeč iz rodbine Porcia
(Sport und Salon, Nr. 20, 1902).*

Špital ob Dravi.¹²⁷ Po Aládarjevi smrti leta 1941 je poglavarstvo rodbine ponovno prešlo na oddaljene sorodnike,¹²⁸ tokrat na potomce iz linije Porcia di Sopra, oziroma vejo iz kraja Pordenone, z matičnim sedežem na gradu Porcia pri istoimenskem kraju. Trenutni šef rodbine je Guecello di Porcia, rojen leta 1971.¹²⁹

Zaključek

Od dveh sedežev gospostev, ki sta bili nekoč v lasti rodbine Porcia na Kranjskem, se je ohranil le grad Prem. Dvorec v Senožečah je bil po prvi svetovni vojni prepuščen zobu časa in je danes le še ruševina. Rodbina Porcia je tako kot mnoge plemiške rodbine v slovenski prostor prišla in iz njega tudi odšla. Njeni člani so zaznamovali furlanski, slovenski, avstrijski, bavorski, hrvaški in madžarski prostor. Za njimi je na gradu Prem ostala nepremična kulturna dediščina ter njihove življenjske zgodbe, ki, enako kakor zgodbe rodbin Raunach, Oberburg, Wallsee in Devinskih, tvorijo našo skupno dediščino v tem prostoru.

Med člani rodbine Porcia, ki so posedovali grad in gospodstvo Prem, posebna pozornost velja Hanibalu Alfonzu oziroma njegovemu zapuščinskemu inventarju. Ta dokument razkriva notranjo opremo na gradu Prem sredi 18. stoletja, kar je zelo dragoceno, saj do sedaj razen podatkov o opremi po okusu lastnika Bruna Zucculina iz tridesetih let 20. stoletja o predmetih z gradu Prem ni bilo nič znanega. Če pa bi želeli od bližje podrobneje spoznati premske gospode iz rodbine Porcia, zgodovino gradu, administracijo gospodstva Prem v novem veku od 17. do 20. stoletja ter ne nazadnje zgodbe in usode nekdanjih podložnikov gospodstva Prem na ilirskobistriškem ter pivškem območju, bodo potrebne raziskave gradiva v Koroškem arhivu v Celovcu. Tja so namreč člani rodbine Porcia predali rodbinski arhiv ter arhive svojih gospostev, med njimi gospodstev Prem in Senožeče. S preučevanjem teh virov bi lahko odgrnili tančico skrivnosti, ki zaenkrat še zakriva to obdobje naše zgodovine.

¹²⁷ Probszt-Ohstorff, *Die Porcia*, str. 150.

¹²⁸ Naschenweng, *Der landständische Adel*, str. 140.

¹²⁹ Imperio, *Elenco*, str. 148–149; Naschenweng, *Der landständische Adel*, str. 141.

Priloga: Zapuščinski inventar Hanibala Alfonza kneza Porcia (1738)

Inventarium

Über Weylandt deß Durchleüchtig Hochgebohrnen Fürsten, undt Herrn Herrn Hanibal Alphons Emanuel des Hl. Röm Reichs Fürsten von Portia, undt Mütterburg, zu Ortenburg, undt Brugnera, Herrn auf Schenoschetsch undt Premb, Pitterßbach, Goldenstein, Grünburg, Thraburg, und Flaschberg, Obrist Erb Hofmaisters der Fürstl. Grafschaft Görz, der Röm. Kayl. Mayl. etc. etc. würllichen Cammersers seel. Gedächtnus bey der Herrschaft Premb hinterlassene, undt derzeit sich daselbst befindende Verlassenschaft, darzue auch daß zu Laybach gelegene Hauß Eingeführt worden.

Liegende Gründtstükh

Erstlich gedachte Herrschaft Premb sambt aller An- undt Zuegehör.
Item der Herrn Siz Radels-Egkh oder Thurn.
Fehrer die fürstl. am Neüen Markht zu Laybach gelegene Behaußung.

Baarschaft

Ausser dessen, so sich bey der Löbl. Landts. Hauptl. Ställ. in Crain, oder in der *Sequestrations* Cassa befindet. Alß

	f.	xr.	d.
In Zechini 88 à pr 4 f. 15 xr. facit	374	—	—
In Ducaten 4 à pr. 4 f. 9 xr. ff.	16	36	—
In Philipi 13 à pr. 2 f. 5 xr. ff.	27	5	—
In Specie Gulden	6	30	—
In Siben-Zehner	5	23	—
In Sibnern	93	33	—
In verschidener Silber Münz	87	30	—

Bauern Ausstandt

	f.	xr.	d.
Graf von Plumenthallische Ausstandt de Anno 1735, undt 1736	2543	57	2
Sequestrations Ausstandt de Anno 1737, 1738, undt 1739.	8633	16	—

Schrüftliche Urkunden

No.	Eintrag
No. 1	Ein Wällisches durch den Maristoni fürgebendermassen geschribenes Urbarium de Anno 1644.
No. 2	Verschiedene ungefertigte Handt Urbaria alß zwey de Anno 1678 undt zwey de Anno 1683 dan de Anno 1684 biß 1694 Inclusive Item de Anno 1695 bis 1697 Inclusive, fehrrer de Annis 1699, 1700, 1702, 1703, 1704, 1705.
No. 3	Contributions Register de Annis 1685 bis 1689 Inclusive, sodan de Annis 1690, 1691, 1692 undt zwey de Anno 1693. Item de Annis 1695, 1697, 1701 undt 1672.
No. 4	Ein Zinss Register ohne Dato.
No. 5	Ein Handt Urbar ohne Dato.
No. 6	Ein Detto Simile.
No. 7	Ein Holz Register de Anno 1721.
No. 8	Gemeine Dienst Registeria de Annis 1685, 1688, 1689, 1690, 1694, 1695, 1696, 1701.
No. 9	Jugendt Zehendt Register de Annis 1688, 1689, 1694, 1695, 1696, 1697, 1698, 1700 und 1705.
No. 10	Ein Pinen-Stökh Register de Anno 1697
No. 11	Wein Daz Register de Annis 1677, 1678, 1683, 1686, bis 1695 Inclusive worunter zwey de Anno 1695.
No. 12	Ein Criminal Process in Puncto Homicidii wider Jera Lenertschin de dato 1688.
No. 13	Fehrer ein Criminal Process in Puncto Homicidii wider Matheußen Skrebell.
No. 14	Ein Criminal Process wider Mathia Wishtschiakh de Anno 1683.
No. 15	Ein criminal Process contra Matheußen undt Marco Skrebell in puncto Homicidii de Anno 1682
No. 16	Ein Straff Register de Anno 1694.
No. 17	Ein liquidations Prothocoll de Anno 1681 bis 1692.
No. 18	Ein Criminal Process Contra Michael Miloschnikh vulgo Fartschez in Crimine Furti de Anno 1679.
No. 19	Ein liquidierter Register über die Raspacherische Ausständt sambt denen Beylagen.
No. 20	Koschutnikhische Ausstandt
No. 21	Ein Carlo Wagnische verwaltungs Raittung der Herrschaft Schenoschetsch de Dato 22ten Februarii 1700.

No. 22	Ein liquidations Register über die Raspacherische Ausständt de Dato 1683 bis 1693 Inclusive.
No. 23	Item ein anderes de Anno 1697 und 1698.
No. 24	Ein Verwalters Raitung des Jacoben Koschutnikh de Anno 1697.
No. 25	Ein Quittung des Ermellgewesten Verwalters der Herrschaft Premb pr. 420 f. L. W. de Dato 1 September 1702.
No. 26	Ein Specification der Wein Däz Restanten de Anno 1701.
No. 27	Ein Quittung von Josephen Marburg gewesten Verwaltern der Herrschaft Premb de Dato Idria den 5ten Juny 1700.
No. 28	Ein Puechhalterischer Extract de Dato 1702.
No. 29	Wein Däz Ausstandt de Anno 1696.
No. 30	Ein Specification des accordierten Wein Däz Ausstandt de Anno 1701.
No. 31	Ein Quittungs Copy pr. 1500 f. de Dato 9ten Aprill 1695.
No. 32	Ein Außgaabs Specification des Neü aufgerichten gewesten Gestütts de Anno 1698.
No. 33	Ein Relation wegen das in 1694 Jahr erschlossenen Paulle Dougan.
No. 34	Ein Specification der Gräfl. Ambt an Mauthen.
No. 35	Ein Ausstandt Lista der Steuer, und Gemein de Anno 1701.
No. 36	Etliche Register ohne Namben.
No. 37	Ein Inventarium denen Gregor Sambša pod Jamo betreffend de dato 20ten Jenner 1686.
No. 38	Ein Pinen Stökh Register ohne Dato.
No. 39	Ein Cassirter Vergleichs Contract zwischen Petter Megsche Müllner pod Jamo, dan seinen Brüedern de Dato Premb den 8ten Aprill 1646.
No. 40	Ein Cassirter Interims Bescheinung pr. 694 f. Gethraidt Gelder de Dato 1695.
No. 41	Ein Cassirter Original Bekhantnuss von Carlo Batoni Verwalter der Herrschaft Premb an Jury Schein wegen Aufrichtung einer Mühl de dato 15ten Juny 1681.
No. 42	Ein Summarischer Ausstandt Register de Dato 1702.
No. 43	Gerbada Ertrag de Anno 1694.
No. 44	Ein Prothocoll der Herrschaft Premb de Anno 1712 bis 1740 welches sich bey Handen des Verwalters Bajardi befindet.
No. 45	Ein Landsvized. Verordnung de Dato 17ten May 1678.
No. 46	Una Copia della Commissione di S. Maa, nella qualle Commanda la rellasatione del Sequestro del Castello di Prem.
No. 47	Ein Extract auß dem Spän-Buech über etliche Makhrizerische Gülden.
No. 48	Ein Paquet worinen verschidene Actiones zu finden.
No. 49	Ein Paquet, worinen verschidene Actiones zu finden
No. 50	Ein Fascicl unterschiedlicher Verordnungen undt Patenten.
No. 51	Forma waßgestalten ein Pfarer zu Spital von der Löbl. Grafschaft Ortenburg alß ordentliche, Vogt undt Lechens Herrschaft etc. intemporalibus installiert wirrdet.
No. 52	Ein Prothocolls Verzeichnus der wider den Jury Sambša vorgekehrten Schätzung.
No. 53	Ein original Versaz Brief de Dato 16ten Juny 1687 von Andree Zessnikh außgehendt.
No. 54	Pau undt Rdo. Gäll Register dem Fürstl. Mayerhof zu Premb betreffend.
No. 55	Ein Examen Contra Pietro Milomich de Dato 25ten Oktober 1695.
No. 56	Ein unliquidirter Ausstandt Register de Anno 1694.
No. 57	Ein Testament des Johann Kautschitsch de Anno 1696.
No. 58	Ein Criminal Process Gaspert Novakh betreffend de Dato 1696.
No. 59	Grafschaft Adlsperg undt Herrschaft Premb betreffende Streitigkeiten Puncta de Anno 1693.
No. 60	Ein Bekhantnuss des Marburg wegen empfangenen 2174 f.
No. 61	Ein Anzaigung der Marina Sedmakhin de Anno 1688.
No. 62	Verschidene ungefertigte Attestata.
No. 63	Ein Erkantnuß dem Andree Fatur betreffend.
No. 64	Ein gefertigte Attestation de Dato 1698 dem Jury Gustinich betreffend. Dan ein andere de Dato 1697.
No. 65	Beschreibung weill. Jacoben Kureth der Herrschaft Premierischen Unterthans Verlassenschaft.
No. 66	Ein Cassirter Quittung von H. von Marburg.
No. 67	Ein Specification de Anno 1695.
No. 68	Ein Fascicl worinen verschidene Decrate undt Pettschafter zu finden.
No. 69	Ein original Bestandts Contract dem Peter Wostianschitsch betreffend de Anno 1691.
No. 70	Ein Schätzung über daß Mathia Schinkhauizische Vermögen de Anno 1698.
No. 71	Unterschiedliche Puechhalterische Extracta in einen Fascicl.
No. 72	Ein grosses Fascicl, worinen sich verschidene Correspondenz Brieff undt unnuze Schrüften befinden.

No. 73	Verschiedene Mugerlische Correspondenz Brief.
No. 74	Ein Fasciel, worinen sich verschiedene Suppl. befinden.
No. 75	Ein Herrschaft Premier. liquidirter Pauern Ausstand de Annis 1735 und 1736.
No. 76	Ein Jugendt Zehendt Register de Anno 1739.
No. 77	Ein Zinss Register.
No. 78	Ein Handt Urbarium von 1735 bis 1739.
No. 79	Ein durch Johann Andree Bonin, alß gewesten Verwaltern der Herrschaft Premb verfastes Inventarium besogter Herrschaft Premb.
	Item ein dergleichen Inventarium so durch dem von Mezberg aufgericht worden. Diße zwey letzte Inventaria befinden sich bey Handen des H. Sequestratoris der Herrschaft Premb undt Schenoschetsch.

Bilder	
In den Fürstlichen Zimmer	Summi
Ein Contrafait Urbani VII Pontificis ohne Rammen	1
Ein Contrafait Sforze Portia mit vergulden Rahmen	1
Zwey grosse Contrafait eines Kaysers oder König, einer Kayserin oder Königin mit vergolten Rahmen	2
Ein Contrafait eines jungen Prinzen ohne Rahmen	
Ein Contrafait deß Fürsten Franzen Anthoni von Portia in den Kindtheit mit schwarzen Rahmen	1
Ein Steinerne Stug-Kugl	1
In den Zimmer neben der Capellen.	
Ein grosses herzogliches Contrafait ohne Rahmen	1
Drey kleine Deto	3
Im Saal.	
Zwey Papierene Bilder mit schwarzen Rahmen	2
Ein Contrafait Königs Philippi auß Hispanien.	1
Ein anderes Contrafait ohne Rahmen	1
In der Cammer ober deß Fürstens Zimer	
Nihil.	
Ob deß Verwalter Zimer.	
Ein Contrafait eines Cardinals ohne Rahmen	1
Ein Contrafait einer Prinzen ohne Rahmen	1
Dan ein Contrafait einer jungen Prinzesin ohne Rahmen	1

Beth Gewandt	
Vier völlig zerissene Madrazen, undt ein Haupt Kiss	4
Ein Feder Pett, undt eine Wollener Polster	2
Ein Wollene, und Ross-Harrene Madrazen	2
Ein alter Tebich	1
Ein Feder Peth	1
Ein Madrazen	1
Zwey Wollene alte Polster	2
Zwey Feder Better	2
Ein Wollener Polster	1
Lein Gebandt	
Nihil.	

Zin-Geschier	
Nihil.	
Mässing	
Ein Merster	1
Kupfer-Geschier	
Ein kleines Schisserl	1
Ein Brandt-Wein Kästl sambt der äusseren drey-Fuess	1
Ein balvier-Schüssl	1
Ein kupferner Brau Kästell	1
Ein kupferner Kuplenig	1
Mayolkhen Geschier	
Nihil	

Messer undt Gabell	
Nihil	

Thisch, Sessell, Stüell, undt Pettstatten	
In Fürstlichen Zimmer	
Eine Pettstatt von harten Holz	1
Ein aüssene vergolte Pettstatt	1
Vier zerissene Sessel von harten Holz mit leder überzogen, worunter zwey Litt. A. A. F. U. P. Signiert seindt	4
Ein Tisch von waichen Holz	1
Ob deß Fürstlichen Zimmer	
Nihil	
In der Cammer	
Ein grosser Kläder Kasten von waichen Holz	1
Ein Pettstatt etwas vergolt von harten Holz	1
Ein Trugen von harten Holz	1
Ein zerbrochener Sessel mit Leder überzogen mit Lit. A. A. F. V. P. Signiert	1
Am Saal bey dem Fürstl. Zimmer	
Ein alter Schankh-Tüsch von harthen Holz	1
Ein Kasten von weichen Holz	1
Ein Ovall-Tisch von waichen Holz	1
Ein lang Vier Egkheter Tisch von Harthen Holtz	1
In der Thafell Stuben	
Ein Ovall Tisch von harthen Holz	1
Ein Thürkhischer alter Tebich	1
Ein Pettstatt von waichen Holz	1
Ein Vier Egkheter Tisch von harten Holz	1
Acht Sessell mit Leder überzogen darunter einer zerbrochen, undt deren viere mit Lit. A. A. F. V. P. Signiert seindt	8
Am Saal bey deß Plegers Stuben	
Ein Ovall Tisch von waichen Holz	1
Ein Schänkh-Tisch von harthen Holz	1
Vier Sessel mit Leder überzogen, wovon drey mit Lit. A. A. F. V. P. Signiert seindt	4
In deß Schreibers Stuben	
Ein Pettstatt von waichen Holz	1
Ein Vier Egkheter Tisch von harten Holz	1
Ein kleiner Deto	1
Ein Kasten von waichen Holz	1
Zwey Sessel mit Leder überzogen	2
Ein Kürchen Trügl von harten Holz	1
In der Cammer ob deß Verwalters Stübel	
Zwey zerbrochene Pettstatt von harthen Holz	2
Ein alte Trugen von waichen Holz ohne Dekhel	1
In der nächsten Cammer darneben	
Nihil	
In der Cammer ob der Tafel Stuben	
Ein zerbrochener Sessel von harthen Holz	1
In der ob den Saal	
Ein alter Thüsch-Gerist	1
Ein Thürkischer zerissener Tebich	1
Ob der Cammer bey der Capellen	
Ein zerbrochene Pettstatt von harten Holz	1
Ein Trugen von waichen Holz	1
Zwey alte völlig zerissene Türkhische Tebich	2
In den obern Saal	
Ein zerbrochene Pettstatt von harten Holz	1
Ein alter Sessel von harthen Holz	1

Ein kupferner alter Ofen, so dan vernomben nach durch H. Saatholl zerschnitten worden	1
In den Zimmer bey dem Cammin	
Zwey alte Pettstättter von waichen Holz	2
Zwey zerbrochene Laam Sessel von harthen Holz	2
Ein vier Egkheter Tisch von harthen Holz	1

Gethraidt.		
Waitzen Mernig oder Koplenig	1156	—
Rokhen	126	1/2
Gersten Merl.	210	—
Habern	1397	—
Hiersch	189	—
Thürkischer Wazen	7	—

Rind Vieh an den Mayerhof	
Zwey grossen Ochsen	2
Sechs grossen Khüe	6
Ein junges zwey jariges Öxel	1
Ein Stüer	1
Ein junge Khue	1
Vier Kälber	4

Obiges Vieh soll von der Jezigen Sequestration Erkhaufft worden sein.

Hey undt Stroch	
Acht Fueder Stroch	8
Drey Fueder Hey	3
Dan ein voller Poden Hay ob den ddo. Stall	1

In der Kuchl	
Ein alter Kasten von waichen Holz	1
Ein alter Vier Egkheter Tisch von waichen Holz	1
Ein alter zerbrochener großer Käßell	1
Zwey Feuer-Hundt	2
Zwey Pradtspiess	2
Zwey Rost	2

In Kuchl Gewölb	
Ein alter Vier Egkheter Thüsch von waichen Holz	1
Ein Pettstatt von waichen Holz	1
Ein Mehl Trugen von waichen Holz	1

In den Speiss Gewölb	
Zwey Trugen von waichen Holz	2
Ein Fleischbankh	1
Ein Trugen ohne Dekhel	1
Ein Krauth Pottinkh	1
Ein altes Fässel	1
Ein Öell-Stain	1
Item Schmalz lb. 18	

Allerley Eißenwergkh	
Ein eißenes Prun Rädl	1
Drey grosse Fürst Portysche Merkh-Preneißen	3
Ein halb aisener Räff	1
Ein Mittelmässiger Ampos	1
Ein Prunn-Kheten mit 173 Gliedern	1
Ein Paar Fueß Eißen vor die Mallefcanten	1

In Wein Keller	
Zwey grosse Podinkh	2
Ein sehr grosser Oell Stain	1
Ein Deto kleiner	1
Ein klein Zuber	1
Ein grosses Vass	1
Ein kleines Vassel	1

In Krauth Keller	
Zwey grosse Krauth Podinkh	2
Zwey Deto kleinere	2
Ein zerfahlenes Weinfass	1

In Rist Cammerl	
Topel Haakhen	18
Musskheten	31

In Thurn.	
Zwey Merster	2

In Casten Hauss.	
Ein runder Tisch von harten Holz	1

In Casten.	
Ein Merl. oder Kuplenig mit eisenen Raff undt Stangen	1
Ein Halb Mernig oder Kuplenig mit eisenen Raff	1
Ein viertl Merl. oder Kuplenigkh mit eisenen Raff	1
Ein alter Kuplenigkh	1
Zwey alte unbrauchbare Vasser	2

In Ross Staall	
Nihil	

So dan kommen die Gethrayder Ausstandt.

Von 1737, 1738, undt 1739 Jahr.

Waizen Merl. oder Kuplenikh	272	1/2
Rokhen	21	—
Gersten	—	—
Hiersch	82	1/2
Habern	755	—

Urkundt dessen ist unser hierunter gestelte Färtigung Actum Herrschaft Premb den 18ten Jenner 1740.

L. S. Georg Andree Freyherr von Raunach als Hochen Commissarius.

L. S. Georg Joseph De Leo Freyherr als in Sachen Commisarius.

Franz Joseph von Aramsperg J. V. Dr. qua actuarius Commissionis.

VIRI IN LITERATURA

ARHIVSKI VIRI

AST – Archivio di Stato di Trieste
Archivio privato Hohenwart, 1522–1843.

AT KLA – Kärntner Landesarchiv
KLA Porcia, Herrschaftsarchiv.

Pfarrarchiv Spittal an der Drau
Sterbebuch Tom I. 1692–1756.

SI AS – Arhiv Republike Slovenije
AS 173, Imenjska knjiga za Kranjsko, 1539–1871.
AS 174, Terezijanski kataster za Kranjsko, 1747–1805.
AS 176, Franciscejski kataster za Kranjsko, 1823–1869
AS 308, Zbirka testamentov Deželnega sodišča v Ljubljani, 1406–1898.
AS 309, Zbirka zapuščinskih inventarjev Deželnega sodišča v Ljubljani, 1544–1813.
AS 311, Zbirka fidejkomisnih spisov Deželnega sodišča v Ljubljani, 1770–1945.
AS 315, Deželna deska za Kranjsko, 1759–1945.
AS 2048, Zbirka digitalnih posnetkov arhivskega gradiva za slovensko zgodovino, ca. 1100–1939.

ČASOPISNI VIRI

Državni zakonik za kraljevine in dežele v državnem zboru zastopane. Kos VI., 2. marec 1872.
Illyrisches Blatt, 1838.
Neuigkeits Welt Blatt, 1902.
Wiener Zeitung, 1896, 1905.

LITERATURA

Alphabetische Tabelle aller Ortschaften des Adelsberger Kreises. Laibach, 1819.
Ambrosoli, Solone: Lo zecchino di Porcia. *Rivista italiana di numismatica*, 1897, str. 159–173.
Beckh-Widmanstetter, Leopold von: Ueber Archive in Kärnten. II. Familien-Archiv in Spittal. *Mittheilungen der K.K. Central-Commission zur Erforschung und Erhaltung der Kunst- und Historischen Denkmale*. IX. Jahrgang, 1883, str. CXXXV–CXLIII; X. Jahrgang, 1884, str. VIII–XVII.
Golec, Boris: Senožeče in Prem – nenavadni trški naselbini na t. i. Kraških gospostvih. *Kronika* 54, 2006, št. 3, str. 365–384.
Gothaischer genealogischer Hofkalender nebst diplomatisch-statistischen Jahrbuche, 137. Jahrgang, Gotha: Justus Perthes, 1900 [Porcia na str. 415–416].
Historischer Atlas der österreichischen Alpenländer. Herausgegeben von der Kais. Akademie der Wis-

senschaften in Wien. I. Abtheilung: Die Landgerichtskarte. Wien: Verlag von Adolf Holzhausen, 1906.

Imperio, Loredana: Elenco dei documenti nei quali figurano personaggi dei Prata e Porcia-Brugnera. *I Porcia: Avogari del Vescovo di Ceneda, condottieri della Serenissima, Principi dell'Impero; Atti del convegno 9 aprile 1994, Castello Vescovile di Vittorio Veneto*. Vittorio Veneto: Circolo Vittorioso di Ricerche Storiche, 1994, str. 143–150.

Imperio, Loredana: Presentazione. *I Porcia: Avogari del Vescovo di Ceneda, condottieri della Serenissima, Principi dell'Impero; Atti del convegno 9 aprile 1994, Castello Vescovile di Vittorio Veneto*. Vittorio Veneto: Circolo Vittorioso di Ricerche Storiche, 1994, str. 5–8.

J. Siebmacher's grosses und allgemeines Wappenbuch in einer neuen, vollständig geordneten und reich vermehrten Auflage mit heraldischen und historisch-genealogischen Erläuterungen. Ersten Bandes Dritte Abtheilung, Dritte Reihe A. Die Fürsten des heiligen Römischen Reiches. M–Z. Nürnberg: Verlag von Bauer und Raspe, 1887.

Jakič, Ivan: *Vsi slovenski gradovi. Leksikon slovenske grajske zapuščine* (dopolnjen natis). Ljubljana: DZS, 1997.

Koropec, Jože: Slovenski puntarji med 1573 in 1635. *Časopis za zgodovino in narodopisje* 46, n. v. 11, 1975, št. 1, str. 12–43.

Kosi, Miha: Boj za prehode proti Jadranu – Kras od 12. do 15. stoletja (politično- in vojnogodovinska skica). *Kronika* 63, 2015, št. 3 (Iz zgodovine Krasa), str. 379–444.

Kosi, Miha: *Spopad za prehode proti Jadranu in nastanek »Dežele Kras«*. *Vojaska in politična zgodovina Krasa od 12. do 16. stoletja*. Ljubljana: Zgodovinski inštitut Milka Kosa ZRC SAZU, 2018.

Krones, Franz von: Porzia, M. Johann Ferdinand Fürst von. *Allgemeine Deutsche Biographie*. Band 26, 1888, str. 450–452.

Lannes, Mario: *Il castello di Primano*. Trieste: Topografia Consorziale, 1936.

Mitteilungen der Zentral-Kommission für Denkmalfpflege, III. Folge, Band XVI, Nr. 2, 1918, str. 97.

Naschenweng, Hannes P.: *Der landständische Adel im Herzogtum Steiermark. Ein genealogisches Kompendium*. Graz: Steiermärkisches Landesarchiv, 2020 (dostopno na: https://www.landesarchiv.steiermark.at/cms/dokumente/12799919_77967720/a7a9fa8a/NASCHENWENG%20Webseite%20Version%20Oktober%202020.pdf).

Postojnsko okrajno glavarstvo. Zemljepisni in zgodovinski opis. Postojna: Založil in tiskal R. Šeber, 1889.

Preinfalk, Miha: *Auerspergi. Po sledeh mogočnega tura*. Ljubljana: Zgodovinski inštitut Milka Kosa ZRC SAZU, 2005 (Thesaurus memoriae. Dissertationes, 4).

Probszt-Ohstorff, Günther: *Die Porcia. Aufstieg und Wirken eines Fürstenhauses*. Klagenfurt: Geschichtsverein für Kärnten; Bonn: Rudolf Habelt Verlag, 1971.

Remec, Alojzij: *Veliki punt. Kmečka zgodba iz 18. stoletja*. Gorica: Založil Alojzij Filipič, 1909.

Rugale, Mariano in Preinfalk, Miha: *Blagoslovljeni in prekleti. 1. del. Plemiške rodbine 19. in 20. stoletja na Slovenskem*. Ljubljana: Viharnik, 2010.

Santon, Vania: *Al servizio degli Asburgo: carriere, famiglie e proprietà di nobili friulani in Austria tra Seicento e Settecento*. Trieste: Università degli studi di Trieste, 2012 (doktorska disertacija).

Sapač, Igor: *Grajske stavbe v osrednji Sloveniji. 3, Notranjska. Knjiga 1, Med Planino, Postojno in Senožecami*. Ljubljana: Viharnik, 2005 (Grajske stavbe, 17).

Sapač, Igor: *Grajske stavbe v osrednji Sloveniji. 3, Notranjska. Knjiga 3, Porečje Reke z Brkini*. Ljubljana: Viharnik, 2007 (Grajske stavbe, 19).

Sapač, Igor: Srednjeveška gradbena zgodovina gradu Prem. *Acta Histriae* 27, 2019, št. 3, str. 439–476. DOI: 10.19233/AH.2019.19

Smole, Majda: *Graščine na nekdanjem Kranjskem*. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1982.

Türk, Franz: Fürst Hannibal Alphons von Porcia 1698–1738. *Carinthia I*, Heft 4, 145. Jahrgang, 1955, str. 694–707.

Valvasor, Johann Weichard: *Die Ehre deß Hertzogthums Crain, I–XV*. Laybach, Nürnberg: Wolfgang Moritz Endter, 1689.

Vidmar, Polona: Rodovnik Auerspergov s Turjaka ter rodovniki genealoga in historiografa Dominika Frančiška Kalina von Marienberg za dvorno plemstvo. *Kronika* 69, 2021, št. 2, str. 239–266.

Wurzbach, Constantin von: Porcia, Alphons Seraphin Fürst. *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich*. 23. Theil. Wien: Kaiserlich-königliche Hof- und Staatsdruckerei, 1872, str. 121.

Wurzbach, Constantin von: Porcia, Franz Seraphin Fürst. *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich*. 23. Theil. Kaiserlich-königliche Hof- und Staatsdruckerei, 1872, str. 117.

Wurzbach, Constantin von: Porcia, Hannibal Alphons Emanuel Fürst. *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich*. 23. Theil. Kaiserlich-königliche Hof- und Staatsdruckerei, 1872, str. 121.

S U M M A R Y

The noble Porcia family and the legacy of Hannibal Alphons Prince of Porcia at Prem Castle

The noble Porcia family left its mark on the territories of modern Friuli, Slovenia, Austria, Bavaria, Croatia, Hungary as well as Rumania and, as the legend goes, had its roots reaching as far back as the kings of Troy and Sicambri. Its seat was originally in Friuli, where it owned the counties of Porcia, Prata, Brugnera, and Ceneda from 1181 onwards and served the Aquileian patriarchs. Following the arrival of the Venetians in 1420, the members of the Porcia family were servants of the Republic of San Marco. In the second half of the sixteenth century, Hermes Count von Porcia (ca. 1550–1608) passed into the service of the Habsburgs, assuming the offices of chamberlain and ambassador of the Inner Austrian government to the Venetian Republic at the court of Charles II, Archduke of Austria. Through his marriage to the Carniolan noblewoman, Magdalena Baroness von Lamberg, he came into the possession of the Senožec seigniory. Their son, Johann Sforza Count von Porcia (ca. 1576–1639) reaffirmed the family's status in Carniola by marrying Anna Maria von Raunach and purchasing the Prem seigniory, which his wife's ancestors had held in lease. To prevent the newly acquired seigniories from being divided and fragmented through inheritance, Hermes and Johann Sforza created a fideicommissum in their respective wills. The family reached its zenith during the days of Johann Ferdinand von Porcia (1605–1665), who held the offices of provincial administrator in Carniola and of *Hofmeister* or, rather, tutor of Archduke Leopold, later-to-become Emperor Leopold I. After Johann Ferdinand was appointed as the imperial first minister, in 1662 the emperor raised him and his successors to the rank of princes. In that time, Johann Ferdinand further expanded his estates by purchasing the County of Ortenburg in Carinthia with its seat in Spittal an der Drau (Sln. *Špital ob Dravi*). He was succeeded by his son Johann Karl (died in 1667) and his grandson Franz Anton (1663–1698). Because the latter died childless, the family heritage and princely title passed on to Hannibal Alphons, a distant relative from the side branch of the Porcia family, settled in Bavaria. In the nineteenth and twentieth centuries, the estate and princely title were frequently inherited via side family branches due to the lack of direct male successors.

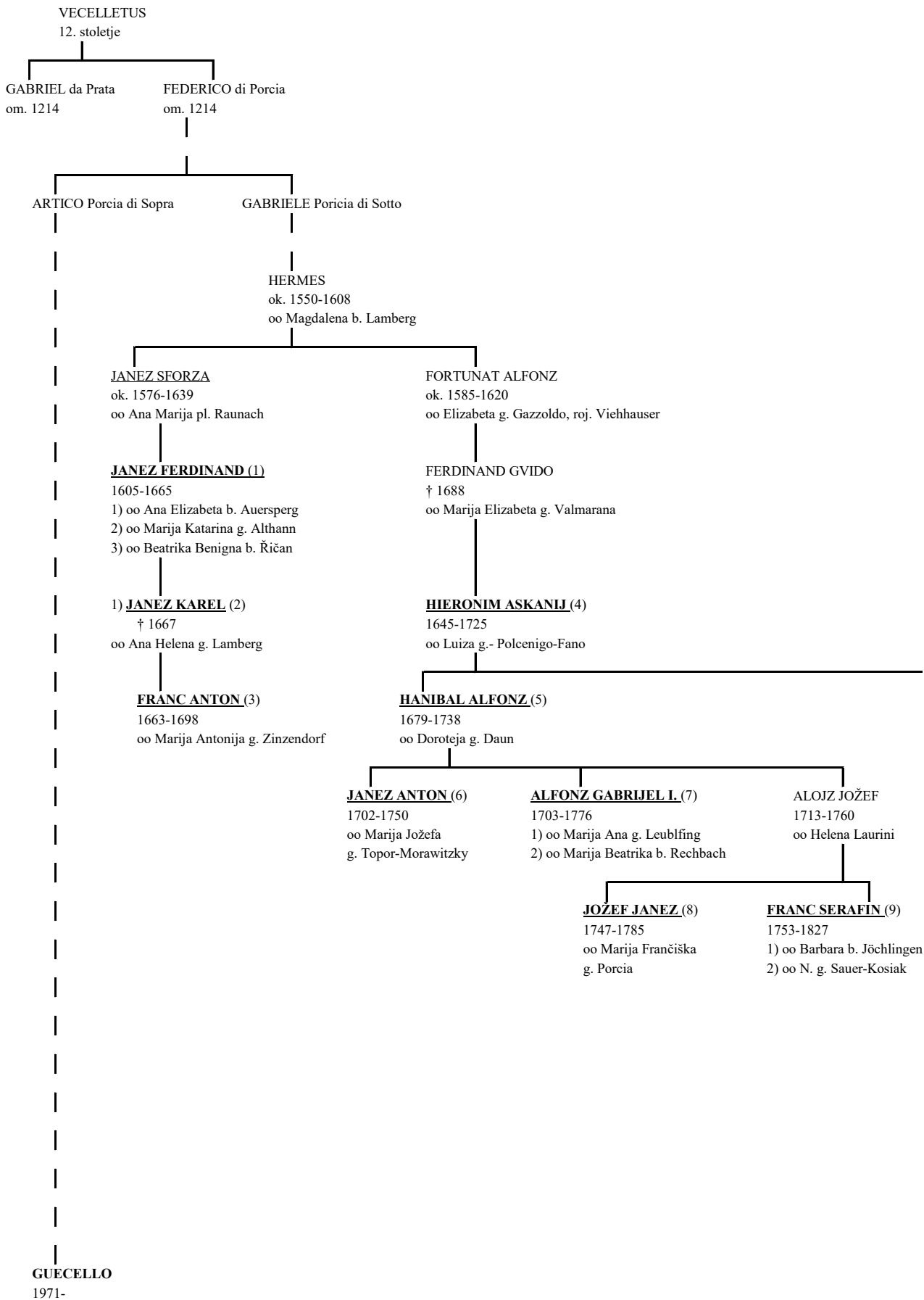
In the service of the Habsburg emperors, Hannibal Alphons Prince of Porcia (1679–1738) held the positions of the lieutenant-general of Croatia and

Maritime Frontier (Germ. *kroatische und Meergrrenze*) in Karlovac, the president of the commission for investigating the peasant uprising in Tolmin (Germ. *Tolmein*), the provincial governor of Carinthia, and the president of the imperial commercial college for Trieste and Rijeka. He was the first and only member of the family who exercised the right to mint coins with his image. Hannibal Alphons was succeeded by ten princes from the Porcia family, most notably Franz Serafin (1753–1827), a great philanthrope, and Alphons Gabriel II (1761–1835), the governor of the Austrian Littoral. The reputation of the Porcia family gradually began to fade following the abolition of serfdom in 1848. Finally, in 1906, Prince Aladár Porcia (1869–1941), a representative of the

Hungarian branch of the family, sold the castles of Prem and Senožeče, thus putting an end to the Porcias' three-hundred-years-long presence in Carniola or, rather, Slovenia.

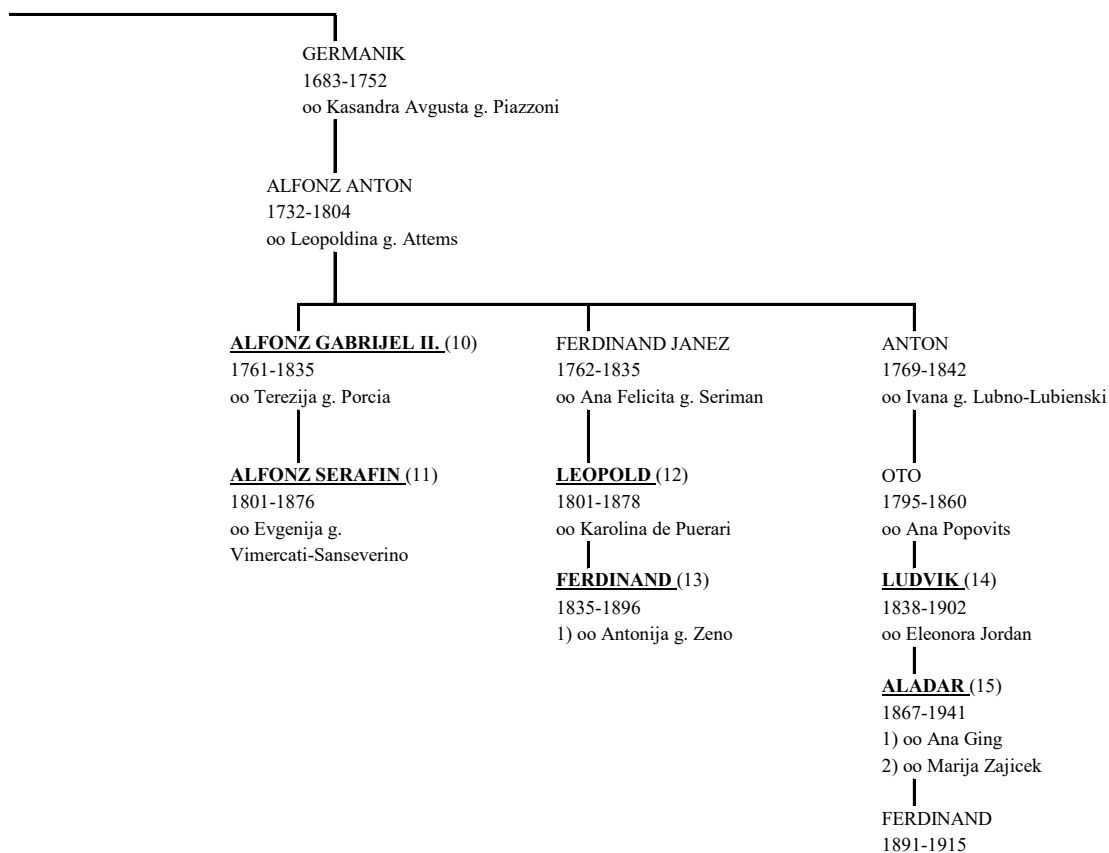
The oldest of the probate inventories for individual members of the Porcia family, which are now kept by the Archives of the Republic Slovenia, is that concerning the estate of Hannibal Alphons Prince of Porcia (1740). Apart from listing sums in cash, (land) registers, and other documents, it also provides a detailed and unique room-by-room itemization of Prem Castle's furnishings. These pieces of information help us to visualize the interiors of the castle as they were three hundred years ago, that is, during the period when it was in the hands of the Porcia family.

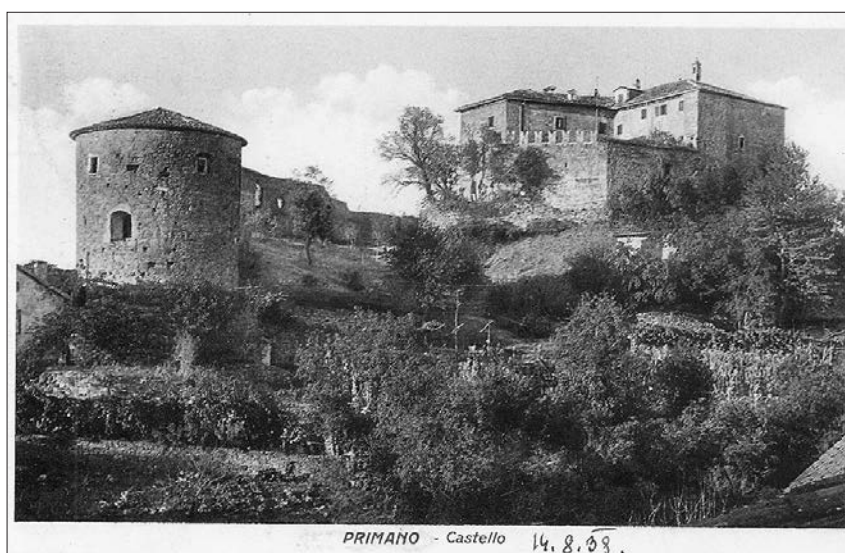

RODOVNIK RODBINE PORCIA (shematični prikaz)

*Odebeljena imena označujejo kneze, podčrtana imena pa lastnike Prema;
za imenom vsakega kneza je njegova zaporedna številka.*

Grad Prem na stari razglednici (hrani: Knjižnica Makse Samsa Ilirska Bistrica).

ISSN 0023-4923 (tiskana izdaja)
ISSN 2670-6865 (spletna izdaja)
UDK 94(497.4)